

การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

นางนุจรี ภาณุมาศ

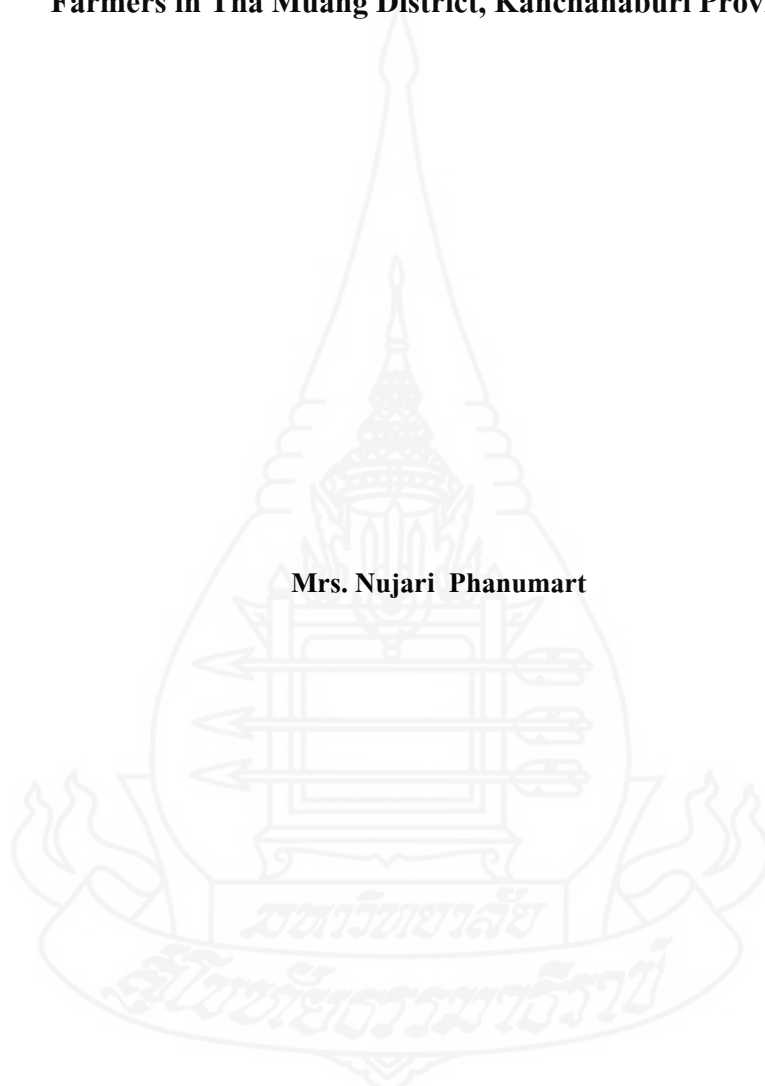

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

**Extension of Vegetable Production According to Good Agricultural Practice by
Farmers in Tha Muang District, Kanchanaburi Province.**

Mrs. Nujari Phanumart

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture Program in Agricultural Extension and Development
School of Agricultural Extension and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอ
ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

ชื่อและนามสกุล นางนุจรี ภาณุมาศ

วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2563

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... 10.C ..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยชะคง)

..... ศ.ดร.สีระสาร ..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร)

..... ๔๒ ๐๙ ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... N/w/w ..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล) ๒๗

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
ผู้วิจัย นางนุจรี ภาณุมาศ รหัสนักศึกษา 2619001130 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (4) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (5) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ประชากรในการศึกษาวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอท่าม่วงที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2562/2563 จำนวน 294 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 170 ราย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 85 ราย (2) เกษตรกรผู้ผลิตผักและได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 85 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือในภาพรวม เท่ากับ 0.944 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ T-test

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีอัตราส่วนเพศหญิงและเพศชายไม่แตกต่างกัน มีอายุเฉลี่ย 52.28 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในช่วงระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 10.52 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.60 ราย พื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 3.64 ไร่ โดยเกษตรกรเกือบทั้งหมดใช้ทุนของตนเองในการผลิตผัก (2) เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในด้านการเลือกพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำและมีสภาพโครงสร้างดินเหมาะสมกับการผลิตผัก (3) เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ขาดความรู้ในเรื่องการจัดเก็บเอกสารเพื่อการตามสอบและการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ (4) ปัญหาของเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบมากที่สุดคือราคาผลผลิตตกต่ำ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบปัญหาเรื่องของการต่อเนื่องของการตรวจรับรองแปลงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (5) เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ไม่เห็นด้วยในเรื่องการจัดบันทึกกิจกรรมการผลิต เนื่องจากมีความยุ่งยากในขั้นตอนการปฏิบัติ และพบว่าด้านความรู้ต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีข้อเสนอแนะให้มีการส่งเสริมเกษตรกร โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความพร้อมในด้านพื้นที่ปลูก โดยดำเนินงานแบบบูรณาการทั้งตัวเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตผัก การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จังหวัดกาญจนบุรี

Thesis title: Extension of Vegetable Production According to Good Agricultural Practice by Farmers in Tha Muang District, Kanchanaburi Province

Researcher: Mrs. Nujari Phanumart; **ID:** 2619001130;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Nareerut Seerasarn, Assistant Professor; (2) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to study farmers in the following issues: (1) socio-economic conditions, (2) conditions of GAP vegetable production, (3) knowledge of GAP (Good Agricultural Practice) vegetables, (4) problems on extension of vegetable production according to GAP, (5) Opinion of the extension of GAP vegetable production.

The population consisted of 294 registered vegetable produces in Tha Muang District, Kanchanaburi Province in the production Year 2019. The sample size of 170 was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Samples were divided into 2 groups for comparison, (1) 85 non - GAP vegetable producers and (2) 85 GAP vegetable producers. Data were collected by structured interview with Coefficient of reliability of 0.944, and analyze by using frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation, ranking and data comparison using t-test.

The findings were as follows: (1) Both groups of farmers had no difference between female and male ratios. The average age of farmers were 52.28 years and finished primary school and secondary school. They had an average of vegetable cultivation experience of 10.52 years 2.60 household workers, and 3.64 rai of growing vegetables area. Almost all farmers used their own capital. (2) Compliances with good agricultural practices of non- GAP vegetable producers were the selection of area near water sources, and soil structure suitable for vegetable production (3) GAP vegetable producers had lack of knowledge of documents for the examination, and collecting water samples for test analysis (4) The most common problem faced by non- GAP vegetable producers was the filing low price of product, whereas GAP vegetable producers had problems with continuity of standard plots certification from the relevant departments (5) Non- GAP vegetable producers were not certified to GAP standards disagree about recording activities. Due to the complexity of the process. There were statistically significant differences in GAP knowledge among these two groups of farmers. Extension recommendation were to select the target farmer group having ready cultivation area, and corporate with Agricultural Extension Officers and GAP Accreditation Agency Officers.

Keywords: Agricultural Extension, vegetable production, Good Agricultural Practice, Kanchanaburi.

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตาม การทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด รวมทั้งตรวจสอบข้อบกพร่องจนวิทยานิพนธ์สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี และขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และ รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยธะคง ประธานกรรมการสอบ และคณาจารย์จากสาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอีกหลายท่าน ที่ได้กรุณาชี้แนะ ให้คำแนะนำเสมอมาทำให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุน อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ อย่างดียิ่งจากผู้บังคับบัญชา นายไพศาล บุญรอด เกษตรอำเภอท่าม่วง และเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม การเกษตรผู้รับผิดชอบตำบล ของสำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีทุกท่าน รวมทั้ง เกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง ที่กรุณาสละเวลาร่วมให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์อย่างดียิ่ง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และการส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนเกษตรกรทั้งหลาย คุณค่าและประโยชน์อันจะเกิดจาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ หากมีข้อบกพร่องใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นุจรี ภาณุมาศ

สิงหาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร	7
แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็น	13
สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	15
การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	18
มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (good agricultural practice: GAP)	21
บริบทของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี	24
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
การวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	45
ตอนที่ 2 สภาพการผลิตและสภาพตลาดผักของเกษตรกร	54
ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	61
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผัก ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....	68
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร	75
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	86
สรุปการวิจัย	86
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	102
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	103
ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนพื้นที่ และจำนวนเกษตรกรแต่ละตำบลของอำเภอท่าม่วง	30
ตารางที่ 2.2 แสดงการทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่อำเภอท่าม่วง	31
ตารางที่ 2.3 แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี	31
ตารางที่ 2.4 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี	32
ตารางที่ 2.5 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอ ท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี....	33
ตารางที่ 2.6 แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี	34
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณสูตร	40
ตารางที่ 4.1 สภาพสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตฝักในอำเภอท่าม่วง	46
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตฝักในอำเภอท่าม่วง	49
ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตฝักของเกษตรกรตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....	54
ตารางที่ 4.4 ตารางสรุปสภาพการผลิตฝักของเกษตรกรในอำเภอท่าม่วง	59
ตารางที่ 4.5 สภาพการตลาดของเกษตรกรผู้ผลิตฝักในอำเภอท่าม่วง.....	60
ตารางที่ 4.6 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร.....	61
ตารางที่ 4.7 ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรผู้ผลิตฝัก ในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี.....	67
ตารางที่ 4.8 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตฝักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....	68
ตารางที่ 4.9 สรุปปัญหาในการส่งเสริมการผลิตฝักตามการปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดีของเกษตรกร.....	73
ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตฝักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี.....	74
ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตฝักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	76
ตารางที่ 4.12 แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตฝัก ตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร.....	84

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการส่งเสริมกับการยอมรับ ของเกษตรกร ปรับปรุงจาก Chang (1974).....	10
ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของการสื่อสาร	12
ภาพที่ 2.3 แสดงจำนวนครัวเรือนเทียบกับพื้นที่ปลูกผักของแต่ละ ตำบลในอำเภอท่าม่วง	16
ภาพที่ 2.4 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกผักทั่วไป กับเกษตรกรที่ได้รับ GAP	17
ภาพที่ 2.5 แผนที่แสดงเขตติดต่อของอำเภอท่าม่วง	25
ภาพที่ 2.6 แผนที่แสดงกลุ่มชุดดินอำเภอท่าม่วง	29
ภาพที่ 2.7 แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี....	32
ภาพที่ 2.8 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพของเกษตรกร อำเภอท่าม่วง	32
ภาพที่ 2.9 แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี.....	33
ภาพที่ 2.10 แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี	34

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย ถือว่าเป็นประเทศผู้ผลิตผักที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ซึ่งผักของประเทศไทยมีชื่อได้เปรียบ คือมีเอกลักษณ์ทั้งกลิ่น และรสชาติ ยกตัวอย่างเช่น กะเพรา และ โหระพา ที่มีกลิ่นหอมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว หากต้องการเพิ่มช่องทางการตลาดโดยการส่งผักไปขายต่างประเทศ สินค้าผักต้องได้รับรองมาตรฐานที่ประเทศคู่ค้ายอมรับ อีกทั้งต้องมีความปลอดภัย ถูกสุขอนามัยพืช และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูก การทำความสะอาดพืชเพื่อบรรจุใส่หีบห่อ การตรวจสอบความสะอาด (ปลอดสารเคมี เชื้อจุลินทรีย์ และแมลงศัตรูพืช) เพื่อให้ได้มาตรฐานการรับรองที่เป็นสากลตามที่แต่ละแหล่งรับซื้อต้องการ (เพ็ญแข อินทรวรรณ, 2554) โดยมาตรฐานพืชที่เป็นสากลและเป็นที่ยอมรับคือ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice หรือ GAP) เป็นมาตรฐานในการควบคุมสินค้าพืชของไทยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า หากเกษตรกรต้องการส่งผักวางขายตามห้างสรรพสินค้า เช่น เทสโก้ โลตัส แมกโคร บิ๊กซี จะต้องผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตรก่อน

สถานการณ์การผลิตผักของจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ถึงแม้จะเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตผักที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกพืชทั้งสิ้น 3 ล้านกว่าไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผัก 28,000 กว่าไร่ แต่ประสบปัญหาด้านโรคและแมลงระบาด ทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ พบสารเคมีตกค้างในพืชที่เกิดจากการใช้สารเคมีปริมาณมากเกินไป ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนที่สูงขึ้น ประกอบกับจำหน่ายไม่ได้ราคา และโอกาสในการแข่งขันลดลง ดังนั้นจังหวัดกาญจนบุรีจึงมุ่งเน้นส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรปลอดภัย เพื่อสามารถต่อรองกับทางตลาดรับซื้อได้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี, 2562)

อำเภอท่าม่วง ถือว่าเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ปลูกผักเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในเขตชลประทานร้อยละ 29.89 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด หรือประมาณ 42,840 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผักร้อยละ 17.04 หรือประมาณ 7,300 ไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง, 2562) เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกผักอายุสั้น เช่น คื่นช่าย กะเพรา โหระพา ขึ้นฉ่าย ตั้งโอ๋ ผักชี ข้าวโพดฝักอ่อน เนื่องจากปลูกง่าย อายุสั้น สามารถมีรายได้ตลอดทั้งปี

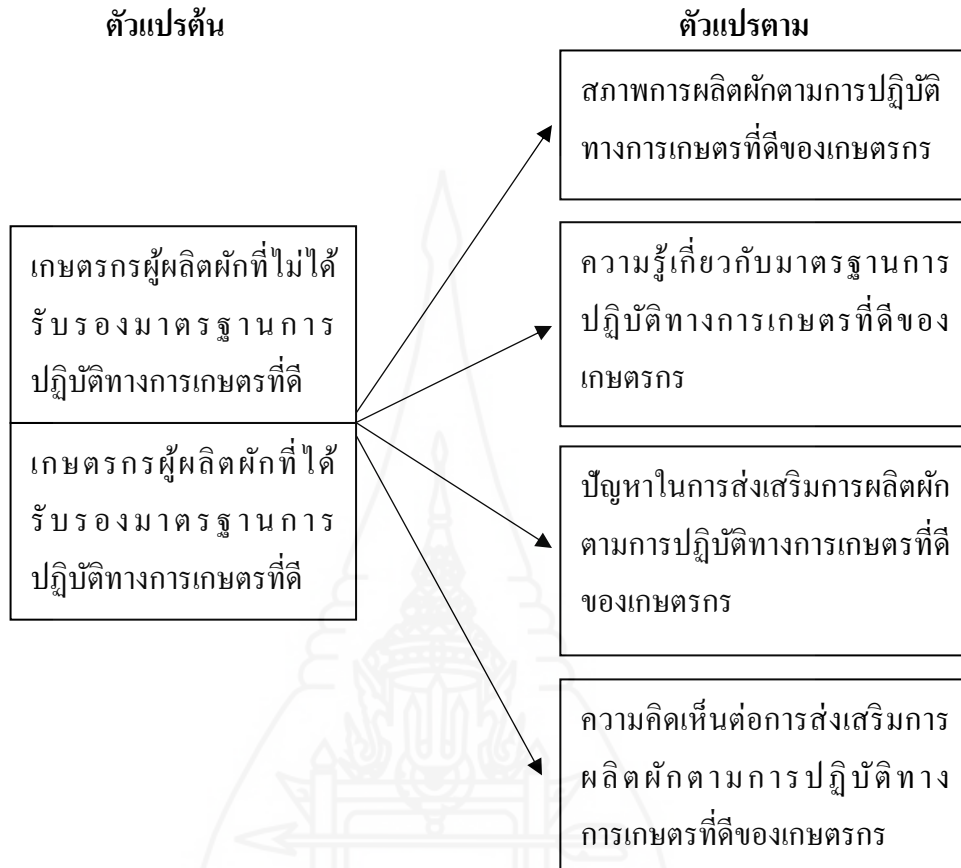
แต่เกษตรกรผู้ปลูกผักที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือ GAP ยังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกผักทั้งหมด (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2562) เกษตรกรจึงยังคงประสบปัญหาราคาสินค้าตกต่ำ เนื่องจากผักล้นตลาด และถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง อีกทั้งไม่สามารถส่งผักขายตามห้างสรรพสินค้าได้เนื่องจากสินค้าไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ดังนั้นการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีการส่งเสริม และหาแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตผักที่ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มรายได้และขยายช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกรต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
- 2.5 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษา

4. สมมติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีสภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแตกต่างกัน

2. เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแตกต่างกัน

3. เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแตกต่างกัน

4. เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

5.1.1 ศึกษาสภาพทางสังคมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาของเกษตรกร ประสบการณ์การปลูกผัก การติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อำนาจในการกำหนดราคา สภาพการผลิตและสภาพการตลาดผัก สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน พื้นที่ถือครองทางการเกษตร พื้นที่ปลูกผัก และแหล่งเงินทุน เป็นต้น

5.1.2 ศึกษาสภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาด

5.1.3 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ ด้านพื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และการจัดบันทึก

5.1.4 ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

5.1.5 ศึกษาความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอท่าม่วง จำนวน 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าม่วง, วังศาลา, ทุ้งทอง, เขาน้อย, ม่วงชุม, บ้านใหม่, พังตรู และรางสาตี โดยคัดเลือกจากตำบลที่มีเกษตรกรผู้ปลูกผักและผ่านการรับรองตามมาตรฐาน GAP

5.3 ขอบเขตเชิงเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือน สิงหาคม 2563

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกผักและขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ในปีเพาะปลูก 2562/2563 อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

6.2 ผัก หมายถึง ผักที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น เกษตรกรมีการสลับชนิดกันปลูกในพื้นที่ ได้แก่ คะน้า ขึ้นฉ่าย ตังโอ้ ผักชี ข้าวโพดฝักอ่อน

6.3 การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หมายถึง เกษตรกรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ครบทั้ง 8 ข้อกำหนด ของกรมวิชาการเกษตร

6.4 การส่งเสริม หมายถึง การพัฒนาความรู้ของเกษตรกร เพื่อแก้ไขปัญหาในด้านการผลิตผักที่เกษตรกรพบเจอ

6.5 การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หมายถึง การส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง ทั้งในด้านความรู้ และหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากสภาพปัญหา และความคิดเห็นของเกษตรกร

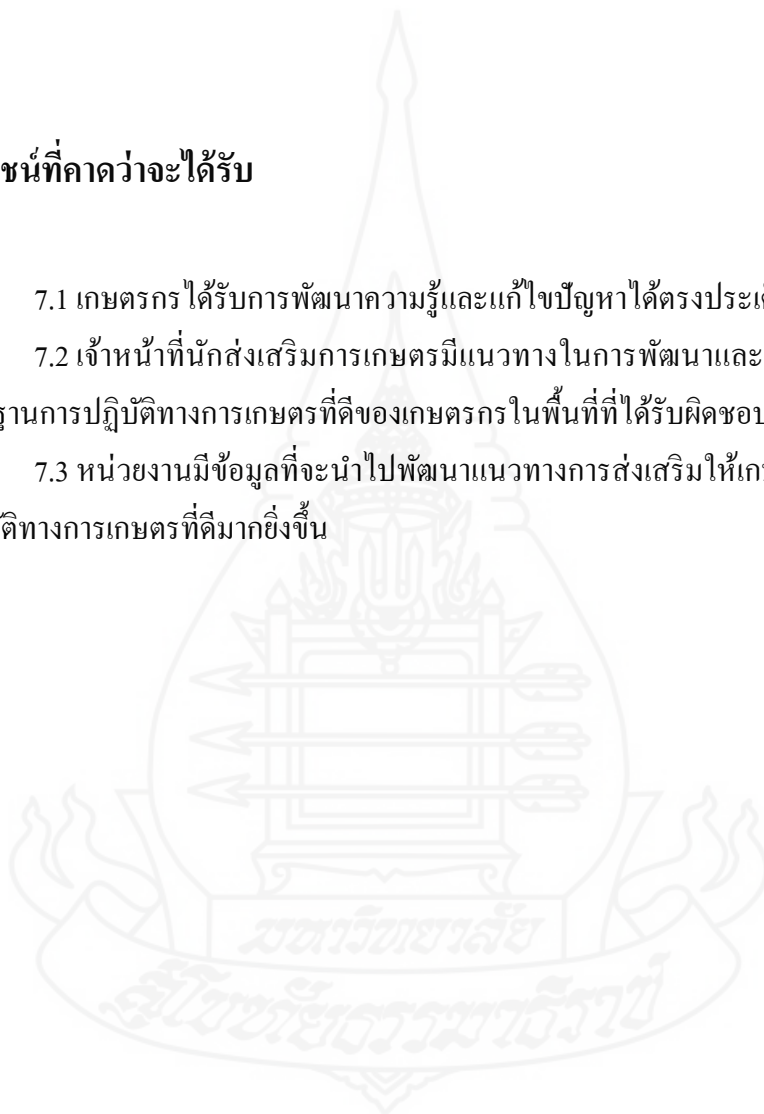
6.6 มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) หมายถึง ระบบการจัดการกระบวนการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมาตรฐาน GAP มีข้อกำหนด 8 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ, ด้านพื้นที่ปลูก, ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร, ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต, ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว, ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง, ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และการจดบันทึก

6.7 ความคิดเห็น หมายถึง ระดับความคิดและการยอมรับของเกษตรกรต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ, ด้านพื้นที่ปลูก, ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร, ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต, ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว, ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง, ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และการจดบันทึก

6.8 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตผักมีทัศนคติที่ดีและยอมรับในมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทั้ง 8 ด้าน และมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตาม

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 เกษตรกรได้รับการพัฒนาความรู้และแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นตามสภาพพื้นที่
- 7.2 เจ้าหน้าที่นักส่งเสริมการเกษตรมีแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ
- 7.3 หน่วยงานมีข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ และมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลแนวคิดที่เกี่ยวข้องจาก เอกสารวิชาการ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่บันทึกไว้จากหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนทรัพยากรสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต โดยกำหนดหัวข้อเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร
2. แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็น
3. สภาพการผลิตผักของเกษตรกร
4. การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
5. มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)
6. บริบทของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกษตรกรมีการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าเกษตร พัฒนาองค์ความรู้ ให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้เร็วขึ้น โดยการส่งเสริมในแต่ละพื้นที่ย่อมมีแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ ตามที่นักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาถึง ความหมาย วิธีการส่งเสริม วัตถุประสงค์ของการส่งเสริม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรในหลายแนวทาง ซึ่งผู้วิจัยหยิบยกมาเพียงบางส่วนของสิ่งที่เห็นว่ามีเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ทำการวิจัย แต่การส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องมาจากความต้องการพัฒนาของตัวเกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมสนับสนุน

1.1 ความหมายของการส่งเสริม

การส่งเสริมการเกษตร (2556) การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการให้การศึกษานอกระบบ เพื่อบริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตร รวมทั้ง

การบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร ครอบครัว ชุมชน และกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ให้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ พัฒนาการผลิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

อรัญญา ชื่นจิต (2562, น.10) ได้สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง วิธีการถ่ายทอดความรู้ ให้การศึกษาและทักษะใหม่ ๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ทางด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำการเกษตรให้ดีขึ้น รวมถึงการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ นำเอาปัญหาต่าง ๆ ด้านการเกษตรมาหาแนวทางแก้ไขปัญหให้กับเกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลดำเนินงานในการส่งเสริมให้กับเกษตรกร

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตรคือเป็นกระบวนการในการปรับปรุงประสิทธิภาพ การผลิตของเกษตรกรในชนบท รวมทั้งวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการให้คำปรึกษา แนะนำส่งเสริมด้านการเกษตร นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้

1.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

วรทัศน์ อินทรคัมพร (2563, น.7-9) กล่าวว่า การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จะช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับความรู้ใหม่หรือวิทยาการใหม่ ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการส่งเสริมหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม

Bradfield (1966) อ้างถึงใน วรทัศน์ อินทรคัมพร (2563, น.7-9) แบ่งวิธีการส่งเสริมออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1.2.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล (Individual Methods)

เป็นการส่งเสริมบุคคลเป้าหมายในครั้งหนึ่งเพียงคนเดียว เป็นวิธีการส่งเสริมที่ช่วยให้บุคคลเป้าหมายยอมรับได้มาก และจะได้รับประโยชน์มาก หากบุคคลเป้าหมายเป็นผู้นำท้องถิ่น ปรชาชนกลุ่มต่าง ๆ การส่งเสริมรายบุคคลอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1) การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่ (Farm Visits) โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมออกไปเยี่ยมเยียนบุคคลเป้าหมายถึงบ้าน หรือที่ไร่ เกษตรกร Mosher (1978) กล่าวว่า การเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือไร่ เป็นวิธีการส่งเสริมที่ได้ผลมากที่สุด และใช้อย่างแพร่หลายในประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา วิธีการนี้มีข้อเสียคือ ต้องใช้เวลามาก และลงทุนสูง และได้บุคคลเป้าหมายน้อย

2) การติดต่อที่สำนักงาน (Office Calls) โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมนัดหมายบุคคลเป้าหมายไปติดต่อที่สำนักงาน เพื่อขอคำแนะนำหรือเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ การติดต่อแบบนี้บุคคล

เป้าหมายต้องมีความกระตือรือร้นและมีความสนใจในการใฝ่หาความรู้ เพราะบุคคลเป้าหมายซึ่งกิจกรรมที่ไรรู้และต้องเสียเวลาจากการเดินทางไปทำงานด้วยตนเอง

3) *การติดต่อทางจดหมาย (Letters)* การเขียนจดหมายติดต่อกัน เป็นอีกวิธีหนึ่งของการส่งเสริมรายบุคคล เกษตรกรอาจเขียนจดหมายไปยังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการ เกษตร ฌ สำนักงานเพื่อขอคำแนะนำ หรือถามปัญหาเกี่ยวกับการเกษตร แต่วิธีนี้จะช้าไปบ้างเพราะต้องผ่านขั้นตอนการดำเนินการและการจัดส่ง ไม่รวดเร็วเหมือนการพบด้วยตนเอง

4) *การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone Calls)* การใช้โทรศัพท์ติดต่อสอบถามปัญหาหรือขอความช่วยเหลือต่าง ๆ นับว่าเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็วและใช้กันมากในประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่สำหรับประเทศเรารู้ว่ามีข้อจำกัดอยู่มาก ในด้านความสะดวกและการขอติดตั้งและราคาที่ยังสูงอยู่ มีการใช้กันในเขตเมือง ซึ่งรวมถึงตำบลที่พัฒนาแล้วเป็นส่วนใหญ่ สำหรับชนบทที่ห่างไกลบางตำบลนั้น โทรศัพท์ยังเข้าไปไม่ถึง

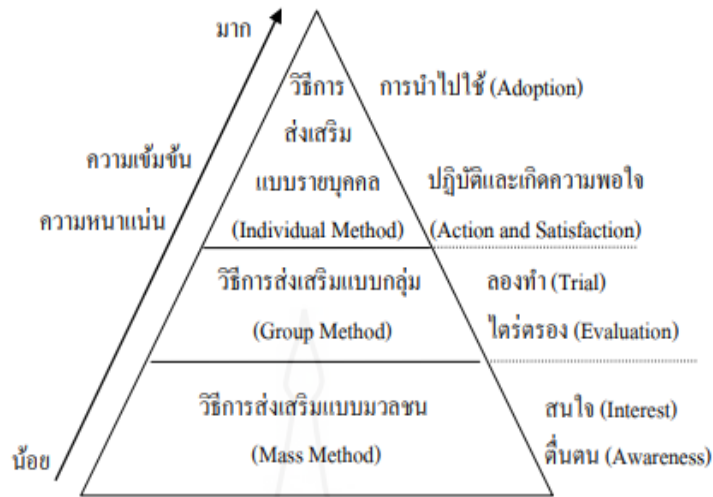
1.2.2 *วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods)*

วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มจะแตกต่างกับการส่งเสริมแบบรายบุคคล เนื่องจากต้องกระทำกับบุคคลเป้าหมายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องใช้เทคนิคการส่งเสริมเพื่อทำความเข้าใจ และถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลเป้าหมายเป็นจำนวนมาก อาจเป็นกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การส่งเสริมแบบกลุ่ม มีข้อดีคือ เข้าถึงบุคคลเป้าหมาย ได้เป็นจำนวนมาก ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลา ส่วนข้อเสียคือ นักส่งเสริมอาจไม่สามารถจูงใจให้บุคคลเป้าหมายทั้งหมดนำความรู้ไปปฏิบัติได้ และไม่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหของบุคคลเป้าหมายได้ทุกคน วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม มีหลายวิธี เช่น การประชุม (Meeting) การสาธิต (Demonstration) การจัดทัศนศึกษา (Field Trip) การฝึกอบรมพิเศษ (Special Training Course) การทดสอบในห้องปฏิบัติการ (Verification Trials) การจัดงานวันเกษตรกร (Field Days)

1.2.3 *การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Methods)*

วิธีการส่งเสริมแบบนี้ เป็นวิธีที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่บุคคลเป้าหมายได้ครั้งละมาก ๆ โดยไม่จำกัดจำนวนและไม่จำเพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลใด เช่น เอกสารเผยแพร่ นิทรรศการ วารสารการเกษตร วิทยุ ภาพยนตร์ การประกวด โทรทัศน์ การรณรงค์

Chang (1974) (อ้างอิงจาก <http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th> ค้นคืนข้อมูล 26/06/2563) ได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมแต่ละวิธีจะทำให้เกษตรกรยอมรับในขั้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าใช้วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน จะทำให้เกษตรกรยอมรับในขั้นต้นต้นและสนใจ แต่ถ้าใช้วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลนั้น สามารถทำให้เกษตรกรยอมรับถึงขั้นการยอมรับหรือนำไปปฏิบัติ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการส่งเสริมกับการยอมรับของเกษตรกร
ที่มา: <http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th>, (2563) ปรับปรุงจาก Chang (1974)

1.3 วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตร

วศิน อินคพัฒนากุล (2558) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรมีวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1. เพื่อให้การให้บริการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จำเป็นในการพัฒนาพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาด้วยตนเองเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและทักษะการปฏิบัติงานด้านการเกษตรรวมทั้งเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการผลิตทางการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของครอบครัวของกลุ่มเป้าหมายและสังคมประเทศชาติโดยรวมในด้านที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและปริมาณของผลผลิตการเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร
3. เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตรในด้านการเสริมสร้างคุณภาพทางด้านจิตใจด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อการเพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตเพื่อทำให้มีผลกำไรสุทธิด้านการเกษตรอย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในกระบวนการผลิตทางการเกษตรโดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของสายพันธุ์พืชและปศุสัตว์ทางการเกษตรและเตรียมการปรับปรุงพื้นที่การเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิตภายหลังการเก็บเกี่ยวและการตลาด

5. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันสมัยและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ นโยบายภาครัฐ การเปลี่ยนแปลงทางการตลาดทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

6. เพื่อพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายเป็นกำลังสำคัญในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล ซึ่งทฤษฎี SMCR ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ ผู้ส่ง (Source) ข้อมูลข่าวสาร (Message) ช่องทางการส่ง (Channel) และผู้รับ (Receiver) โดยปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสื่อสาร คือ ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) เจตคติ (Attitudes) ระดับความรู้ (Knowledge Levels) และระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Culture System)

1.4.1 ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (อ้างอิงจาก <https://kawisara2537.wordpress.com>: ค้นคืนข้อมูล 26/06/2563) โดยเดวิด เค.เบอร์โล (David K.Berlo) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไร และผู้รับจะรับ แปลความหมาย และมีการโต้ตอบกับสารนั้นอย่างไร ทฤษฎี SMCR ประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

1) **ผู้ส่ง (Source)** ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีเจตคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และควรจะมีสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสม และง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

2) **ข้อมูลข่าวสาร (Message)** เกี่ยวข้องทางด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

3) **ช่องทางการส่ง (Channel)** หมายถึงการที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4) **ผู้รับ (Receiver)** ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “การถอดรหัสสาร” (decode) เป็นผู้ที่มีเจตคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม เช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งสารจึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ตามลักษณะของ SMCR Model นี้ มีปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับ ที่จะทำให้การสื่อความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ได้แก่

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ทักษะซึ่งทั้งผู้ส่งและผู้รับควรมีความชำนาญในการส่งและการรับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถในการเข้ารหัส มีการพูด โดยการใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ชัดเจน
2. เจตคติ (Attitudes) เป็นเจตคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีเจตคติที่ดีต่อกัน ก็จะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะเจตคดีย่อมเกี่ยวข้องไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย
3. ระดับความรู้ (Knowledge Levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้ที่เท่าเทียมกัน ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกัน ย่อมจะต้องมีการปรับความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในด้านความยากง่ายของภาษา และถ้อยคำสำนวนที่ใช้
4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Culture System) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในชาตินั้น ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกันไป

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของการสื่อสาร

ที่มา: <https://kawisara2537.wordpress.com.>, (2563)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎี SMCR ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ ผู้ส่ง (Source) ข้อมูลข่าวสาร (Message) ช่องทางในการส่ง (Channel) และผู้รับ (Receiver) โดยปัจจัยสู่ความสำเร็จของการสื่อสารคือ ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) เจตคติ (Attitudes) ระดับความรู้ (Knowledge Levels) และระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio – Culture System)

2. แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็น

แนวคิดและทฤษฎีความคิดเห็น เนื่องจากคำว่าความคิดเห็นเป็นความหมายค่อนข้างกว้าง จึงได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ความหมายของคำว่า ความคิดเห็น ไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงขอหยิบยกเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้

2.1 ความหมายของความคิดเห็น

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554 (อ้างอิงจาก <https://dictionary.apps.royin.go.th> ค้นคืนข้อมูล 5/06/2563) ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า คือ ข้อวินิจฉัยหรือความเชื่อที่แสดงออกตามที่เห็น รู้ หรือ คิด

ไพฑูรย์ คูนคง (2557, น.8) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ให้ความหมายของความคิดเห็น สรุปได้ว่า ความคิดเห็นคือการแสดงออกถึงความรู้สึก ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่บุคคลนั้นได้รับมา โดยบุคคลนั้นอาจจะแสดงออกมาในลักษณะของการพูด ลักษณะท่าทาง หรือไม่แสดงออกเลยก็ได้

วิฑูรย์ ฐานเมธี, 2554 (อ้างใน ไพฑูรย์ คูนคง, 2557) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกมาซึ่งการตัดสินใจจากการประเมิน ทศนคติเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งในการแสดงออกมานี้จะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และพฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่า กรณีที่มีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกความคิดเห็นนี้อาจจะเป็น ในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ ในบางสถานการณ์ความคิดเห็นอาจจะอยู่ในลักษณะเห็นด้วยมากหรือเห็นด้วยน้อย ความคิดเห็นไม่ถาวรและมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย และความคิดเห็นโดยได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ

กล่าวโดยสรุป ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกมาจากการตัดสินใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิด ทัศนคติ ความรู้ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยระดับความคิดเห็นของแต่ละบุคคลไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แต่ละบุคคลประสบ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น การแสดงออกในด้านความคิดเห็นเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลซึ่งเป็นซึ่งเป็นอิสระต่อกัน ดังนั้นแต่ละบุคคลอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคล ที่ได้รับอิทธิพลต่อการแสดงออกของความคิดเห็นในสิ่งนั้น ๆ ปัจจัยพื้นฐาน ได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

Oskamp (1977) (อ้างใน ไพฑูรย์ คูนคง, 2557) กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็นมีดังนี้ คือ

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย (Gene and physiological factors) เป็นปัจจัยตัวแรกที่ไม่ค่อยจะพูดถึงมากนัก โดยมีการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อการศึกษาเจตคติ หรือความคิดเห็นของบุคคลนั้น ๆ ปัจจัยทางร่างกาย เช่น อายุ ความเจ็บป่วย เป็นต้น

2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล (Direct personal experience) คือ บุคคลได้รับความรู้สึกและความคิดต่าง ๆ จากประสบการณ์โดยตรง เป็นการกระทำหรือได้พบเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ

3. อิทธิพลจากครอบครัว (Rental influence) เป็นปัจจัยที่บุคคลเมื่อเป็นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และครอบครัว ทั้งนี้เมื่อตอนเด็กเล็ก ๆ จะได้รับการอบรมสั่งสอนทั้งในด้านความคิด การตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย การให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเด็กจะได้รับจากครอบครัวและจากประสบการณ์ที่ได้รับมา

4. เจตคติและความคิดเห็นของกลุ่ม (Group determinants of attitude) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือเจตคติของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ความคิดเห็นและเจตคติต่าง ๆ จะได้รับการถ่ายทอดและมีแรงกดดัน จากกลุ่มไม่ว่าจะเป็นเพื่อนในโรงเรียนกลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตาม เป็นไปตามกลุ่มได้

5. สื่อมวลชน (Mass media) เป็นสื่อต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ จะมีผลทำให้บุคคลมีความคิดเห็น มีความรู้สึกต่าง ๆ เป็นไป ตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ

กล่าวโดยสรุป ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยภายในบุคคล และปัจจัยแวดล้อมภายนอก ซึ่งความคิดเห็นของบางบุคคลหรือบางกลุ่มบุคคล อาจมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ณ ช่วงเวลานั้น ๆ

2.3 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัชระ อุ่นทรัพย์ และ สุพัตรา ศรีสุวรรณ (2557, น.200) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตข้าวตามระบบการจัดการคุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (จี เอ พี) อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีต่อการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (จี เอ พี) โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละด้าน พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นด้านการใช้วัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรและด้านการเลือกพื้นที่ปลูกโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่เกษตรกรมีความคิดเห็นด้านการจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพด้านการเก็บรักษาและขนย้ายผลผลิตในแปลง ด้านการผลิตให้ปลอดภัยจากศัตรูพืช ด้านแหล่งน้ำที่ใช้ในแปลงปลูก ด้านการจดบันทึกข้อมูล และด้านการเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

นารถฤดี พันธุ์ทอง (2558, น.1320) การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็ก จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กจังหวัดสิงห์บุรีอยู่ในระดับมาก ทั้งในเรื่องของความเหมาะสม และวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิตุฆาตเล็กให้แก่เกษตรกร แต่อย่างไรก็ดีเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีทางการเกษตรกับพืชผักอย่างถูกวิธี ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจึงควรให้คำแนะนำหรือให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกผักปลอดภัยแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกผักปลอดภัยอย่างแท้จริง

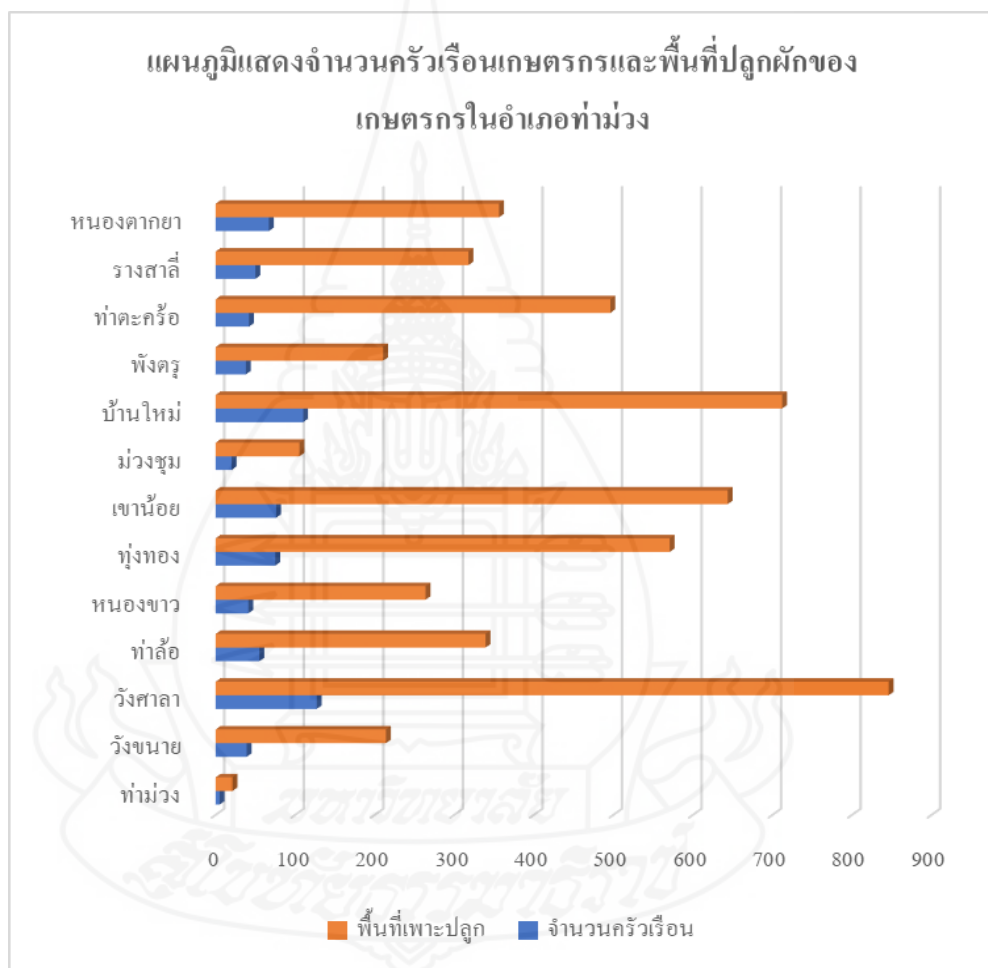
3. สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

สภาพการผลิตผักของเกษตรกรแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกัน โดยมีปัจจัยแวดล้อมในหลาย ๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้แต่ละพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกผักที่แตกต่างกันทั้งชนิดผัก รสชาติ และคุณภาพของผัก อำเภอท่าม่วงจัดว่ามีความเหมาะสมในการปลูกผักแหล่งหนึ่งของจังหวัดกาญจนบุรี ด้วยองค์ประกอบหลายส่วน ดังนี้

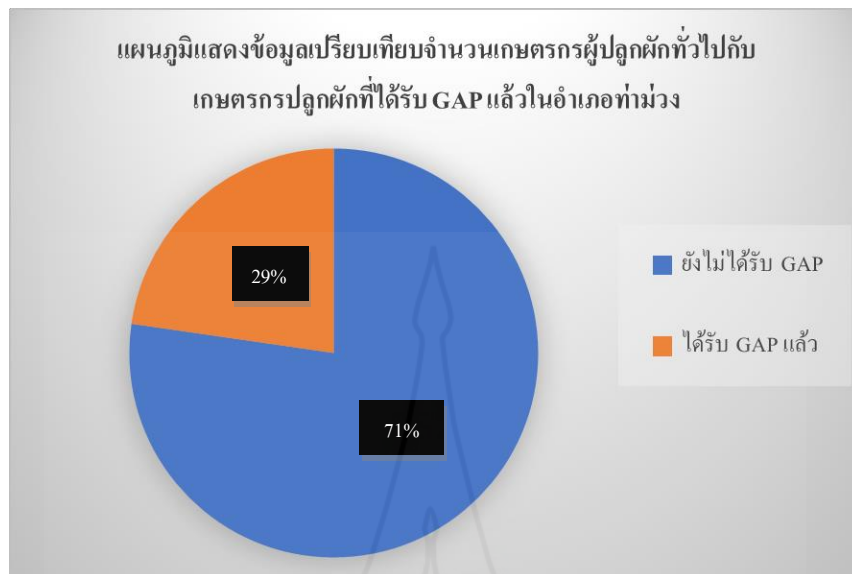
3.1 สถานการณ์การผลิตผักของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

อำเภอท่าม่วง มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 143,317 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.68 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในเขตชลประทานเพียงร้อยละ 30 หรือประมาณ 42,840 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผักประมาณ 7,300 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17 ของพื้นที่ในเขตชลประทาน (สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง, 2562) ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกผักอายุสั้น เช่น คะน้า กะเพรา โหระพา ขึ้นฉ่าย

ตั้งโอ้ ผักชี ข้าวโพดฝักอ่อน สลับชนิดกันไป เนื่องจากปลูกง่าย อายุสั้น สามารถมีรายได้ได้ตลอดทั้งปี อำเภอท่าม่วงจึงเป็นอีกหนึ่งอำเภอที่เป็นแหล่งผลิตผักที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี และมีเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แล้ว 87 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี, 2562) จากจำนวนผู้ขึ้นทะเบียนปลูกผัก ปี 2562/63 จำนวน 294 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) ซึ่งถือว่ายังเป็นส่วนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกผักทั้งหมด ดังภาพที่ 2.3, 2.4

ภาพที่ 2.3 แสดงจำนวนครัวเรือนเทียบกับพื้นที่ปลูกผักของแต่ละตำบลในอำเภอท่าม่วง
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง (2562, น.43)

ภาพที่ 2.4 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกผักทั่วไป กับเกษตรกรที่ได้รับ GAP
ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี, (2562)

3.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยของจังหวัดกาญจนบุรี

ประเด็นยุทธศาสตร์จังหวัดกาญจนบุรี ตามแผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี พ.ศ. 2561-2564 ในหัวข้อยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการพัฒนาระบบเกษตรกรรมอย่างครบวงจร

กลยุทธ์การพัฒนา ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมและพัฒนาระบบข้อมูล แผนพัฒนาการเกษตร ระบบสารสนเทศการเกษตร ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่
2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบชลประทานเพื่อการเกษตรและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อการเกษตรให้เหมาะสมครอบคลุมทุกพื้นที่
3. ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย เพื่อพัฒนาการเกษตร โดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมร่วมกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี, 2562)

กล่าวโดยสรุป สภาพการผลิตผักของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง มีแนวโน้มที่พื้นที่การปลูกผักจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานและใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ แต่เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีน้อยมาก

4. การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ถือเป็นแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรให้กับเกษตรกร ซึ่งการผลิตผักให้ได้มาตรฐานนั้นนอกจากเกษตรกรเองจะต้องมีความใส่ใจดูแลแล้ว ยังมีสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยดังนี้

4.1 ความหมายของผัก

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554 ผัก หมายถึง (1) น. พืชที่ใช้เป็นอาหาร (2) น. ใช้เป็นคำนำหน้าชื่อพืชบางจำพวก เช่น ผักกาด ผักกูด ผักปลาบ ผักหนอก

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557, น.1) (อ้างใน อารีรัตน์ ศิริโชติ, 2555) ให้ความหมายของพืชผักไว้ดังนี้ พืชผัก หมายถึง พืชที่อาศัยนำส่วนต่าง ๆ เช่น ใบ ลำต้น ดอก ผล และรากมาบริโภคได้ ไม่ว่าจะบริโภคหรือทำให้สุกก่อนรับประทาน อาจใช้เป็นส่วนประกอบหลัก หรือส่วนประกอบรองหรือเครื่องเคียง ช่วยให้น่ารับประทานมากยิ่งขึ้น

โดยสรุป ผัก หมายถึง พืชที่สามารถนำมาบริโภคได้ บางชนิดสามารถบริโภคได้ทุกส่วน ทั้งราก ลำต้น ดอก ผล และใบ ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกายทั้งเป็นแหล่งโปรตีน คาร์โบไฮเดรต และเกลือแร่ เมื่อบริโภคแล้วไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย สามารถรับประทานได้ทั้งสุกและดิบ

4.2 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกพืชผักสวนครัว ผักสวนครัว, (2560)

4.2.1 **ที่ตั้งแหล่งชุมชน** ผักหลายชนิดโดยเฉพาะผักกินใบ และผักต่าง ๆ แปลงควรตั้งอยู่ในเขตชานเมือง เพื่อลดการสูญเสียและรักษาความสะอาดระหว่างการขนส่งอีกทั้งลดต้นทุนในการขนส่งอีกด้วย

4.2.2 **ดิน** ถึงแม้เทคโนโลยีได้อำนวยความสะดวกการผลิตพืชผักสวนครัว ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยดินก็ตามแต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญและคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ในการใช้ผลิตพืชผักสวนครัวอยู่ในปัจจุบัน ดินที่เหมาะสมต่อการปลูกพืชผักสวนครัว ควรมีชั้นหน้าดินลึกอุดมสมบูรณ์ระบายน้ำได้ดี เนื้อดินร่วนซุย

4.2.3 **แหล่งน้ำ** ต้องมีอย่างเพียงพอแก่ความต้องการ โดยเฉพาะในระยะที่แห้งแล้งที่สุดของปี พืชผักสวนครัวเป็นที่ต้องการน้ำมากและสม่ำเสมอ การใช้ฝนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ควรมีการคำนวณการใช้น้ำอย่างคร่าวๆตลอดฤดูกาล

4.2.4 **ความลาดเทของพื้นที่** ทางเขตอบอุ่นทางซีกโลกเหนือ ความลาดเทของพื้นที่มีผลต่อการผลิตผักให้สำเร็จอย่างยิ่งโดยทั่วไปความลาดเทของภูเขาทางด้านใต้ จะได้รับแสงแดดมากกว่า จึงอบอุ่นมากกว่าด้านเหนือ การที่พื้นที่มีความลาดสูงเป็นอุปสรรคต่อการเตรียมดินและ

การปลูกพืชผักสวนครัว เกิดการชะล้างผิวหน้าดินไปได้ง่าย จึงจำเป็นต้องหามาตรการที่เหมาะสม เพื่ออนุรักษ์ดินไว้ โดยทั่วไปพื้นที่ราบมีความเหมาะสมในการปลูกพืชผักสวนครัวมากกว่า แต่ถ้าพื้นที่มีความลาดเทเล็กน้อยจะเหมาะสมที่สุดเพราะจะช่วยให้ดินระบายน้ำได้ดี และสะดวกต่อการให้น้ำตามร่อง

4.2.5 ความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเล มีผลกระทบทางอ้อมต่อผลผลิตของพืชผักสวนครัว เนื่องจากความสูงของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืช คืออุณหภูมิ ความชื้น

4.2.6 ภูมิอากาศของท้องถิ่น

1) อุณหภูมิ ในบ้านเราอุณหภูมิเปลี่ยนแปลงไม่เป็นผลต่อการเจริญเติบโตของพืชถ้ามีน้ำเพียงพอ แต่ถ้าผักหลายชนิดที่นำมาจากประเทศจะเกิดปัญหา ความเย็นไม่พอต่อการกระตุ้นในการสร้างดอก

2) ปริมาณน้ำฝน ในเขตเอเชีย ฝนเป็นผลมาจากมรสุม ปริมาณน้ำฝนมักจะมีมากในช่วงฤดูฝน มักขาดแคลนในฤดูแล้ง แต่ละภูมิภาคมีการกระจายตัวของปริมาณน้ำฝน ในแต่ละเดือนแต่ละปีแตกต่างกันออกไป การทราบสถิติข้อมูลน้ำฝนจากกรมอุตุนิยมวิทยา เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ระหว่างฤดูปลูกพืชผักสวนครัวที่มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ อาจไม่จำเป็นต้องให้น้ำเพิ่มเติม

3) ลมในที่เปิดโล่ง ลมแรงสามารถทำอันตรายต่อพืชผักสวนครัวได้โดยตรง ลมแรงเกิดจากพายุโซนร้อนสามารถสร้างความเสียหายได้อย่างมาก ถ้าไม่มีการสร้างฉากกั้น โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่วเป็นต้น อ่อนแอต่อสภาพลมแรง โดยเฉพาะระยะออกดอกและผล

4.3 ขั้นตอนการปลูกผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ

ธรรมศักดิ์ ทองเกตุ (2562) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการปลูกผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ ดังนี้

4.3.1 การจัดการดินและการเตรียมแปลงปลูกพืชผัก โดยผักส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุกที่มีอายุค่อนข้างสั้น มีอัตราการเจริญเติบโตรวดเร็ว จึงต้องการธาตุอาหารอย่างมากจากดินที่ปลูก

4.3.2 การเตรียมแปลงปลูกผัก ในพื้นที่เปิดใหม่ หรือที่ไม่ได้มีการทำการเกษตรมาก่อน หรือแม้แต่พื้นที่ที่ปลูกพืชมานาน จนโครงสร้างของดินแน่นทึบ ก็จำเป็นต้องมีการไถพลิกดินขึ้นมาทำการย่อยดินให้ร่วนโปร่ง ลักษณะของแปลงปลูกผักที่เหมาะสมขึ้นกับสภาพพื้นที่ ในพื้นที่ลุ่มเขตภาคกลางของประเทศ เช่น นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร เพื่อการระบายน้ำที่ดี และความสะดวกในการให้น้ำ นิยมยกร่องกว้างและลึก แบบที่เรียกว่า ร่องจีน

4.3.3 การเพาะเมล็ดและเตรียมกล้าผัก ในอดีตการปลูกผักนิยมทั้งวิธีการหว่านเมล็ดลงในแปลง และการเพาะเมล็ดลงในแปลงเพาะ ก่อนทำการย้ายกล้า แต่ในปัจจุบันมีการผลิตพันธุ์พืชดีออกมาใช้ ซึ่งเมล็ดมีราคาแพงมาก แต่มีคุณภาพดี ดังนั้นการปลูกจึงได้เปลี่ยนมาใช้วิธีการเพาะกล้าก่อน แล้วจึงทำการย้ายกล้าที่แข็งแรงดีแล้วนั้นลงสู่แปลงปลูกอีกที ซึ่งวิธีนี้ช่วยประหยัดเมล็ดพันธุ์ และยังได้ต้นพืชที่แข็งแรง สม่าเสมอกัน

4.3.4 การดูแลรักษาแปลงผัก การให้น้ำ ผักเป็นพืชชอบน้ำ จึงต้องการน้ำมาก ถ้าขาดน้ำ ผักจะเหี่ยวเฉาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะวันที่อากาศร้อนและมีลมแรง ซึ่งชักนำให้พืชต้องคายน้ำมากเป็นพิเศษ ผักจะชะงักการเจริญเติบโต ถ้าผักได้รับน้ำไม่เพียงพอ ผลผลิตจะลดลงอย่างมากในระยะแรกเมื่อผักยังเล็ก จะต้องการน้ำไม่มากนัก ซึ่งระบบการให้น้ำมี 2 วิธี คือ

1) **แบบฉีดพ่นฝอยเหนือหัว** ที่เรียกว่า สปริงเกอร์ ด้วยการวางท่อน้ำเข้าไปในแปลงปลูก และจะมีท่อตั้งขึ้นมา ความสูงแล้วแต่ขนาดความสูงของผัก ที่ปลายสุดของท่อจะเป็นหัวจ่ายน้ำ ด้วยแรงดันของน้ำที่พุ่งออกมากระทบแผ่นกระจายน้ำ สายน้ำจะถูกทำให้กระจายตัวออกเป็นฝอย พ่นออกครอบคลุมพื้นที่ส่วนหนึ่ง ซึ่งขึ้นกับแรงดันน้ำ และลักษณะของหัวจ่าย

2) **แบบน้ำหยด** เป็นการวางท่อน้ำเข้าไปในแปลงปลูกเช่นเดียวกัน แต่ท่อจะมีขนาดเล็กกว่า และวางชิดกับต้นพืชมากกว่า เมื่อผ่านต้นพืชแต่ละต้นจะมีรูเปิดเล็ก ๆ หรือท่อย่อยยื่นออกมายังโคนต้นพืช เพื่อปล่อยน้ำให้หยดลงใกล้กับโคนต้น ซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ของราก วิธีนี้ประหยัดน้ำมากที่สุด

4.3.5 การให้ปุ๋ยแก่พืชผัก ปุ๋ยที่ใช้ในการปลูกผัก แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ

1) **ปุ๋ยอินทรีย์** ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยอินทรีย์จะมีธาตุอาหารที่พืชต้องการครบถ้วน และมักจะมีอยู่ในปริมาณค่อนข้างมาก

2) **ปุ๋ยอนินทรีย์** ได้แก่ ปุ๋ยเคมีชนิดต่าง ๆ ปัจจุบันดินปลูกผักมักขาดความอุดมสมบูรณ์ลง การใส่ปุ๋ยอินทรีย์อย่างเดียวจะปลดปล่อยธาตุอาหารให้กับผักไม่ทันใช้ จึงต้องมีการใส่ปุ๋ยเคมีเพิ่มให้กับผัก

4.3.6 การตัดแต่งกิ่ง ผักบางชนิดที่มีลำต้นสูงและมีอายุยืน เช่น พริก มะเขือเทศ โดยเฉพาะที่ปลูกในโรงเรือน จะมีการตัดแต่งกิ่งบ้างเพื่อให้โปร่ง และตัดเอากิ่งและใบที่ไม่มีประโยชน์ออกไป ซึ่งได้แก่ กิ่งและใบด้านล่าง ซึ่งมีอายุมากแล้ว

4.3.7 การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวผักกินใบมักจะดูจากอายุนับตั้งแต่ปลูก ส่วนผักกินผลนั้นขึ้นอยู่กับชนิด พริกและมะเขือเทศ สามารถดูได้จากสีผล หรือดูการเริ่มเปลี่ยนแปลงของสี ซึ่งจะบอกถึงการสุกแก่ของผัก

4.3.8 การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ผักเป็นพืชที่อวบน้ำจึงบอบบาง ไม่ทนทานต่อแรงกระแทก การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติใด ๆ หลังการเก็บเกี่ยว ควรกระทำอย่างระมัดระวัง รวดเร็ว และมีน้อยขั้นตอนที่สุด จึงจะช่วยลดความเสียหายลงได้

กล่าวโดยสรุป การผลิตผักนอกจากเกษตรกรต้องเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งที่ตั้ง สภาพดิน แหล่งน้ำ ความลาดเทของพื้นที่ ความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเล สภาพภูมิอากาศ รวมถึงขั้นตอนการปลูกผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ

5. มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP)

มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นมาตรฐานในการควบคุมสินค้าพืชของไทย ที่กำหนดโดยพื้นที่ของการส่งออก ซึ่งเกษตรกรในปัจจุบันควรตระหนักถึงความสำคัญในหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า

5.1 ความหมาย

สุทธิชัย, 2543 (อ้างใน อารีรัตน์ ศิริ โขติ, 2555) ได้ให้ความหมายของผักปลอดภัยจากสารพิษ ว่าหมายถึง การปลูกผักที่มีการใช้ยาหรือสารเคมีเท่าที่จำเป็นและเน้นการใช้สารธรรมชาติหรือวิธีการทางธรรมชาติในการกำจัดศัตรูพืช สิ่งสำคัญคือ งดใช้สารเคมีทุกชนิดเมื่อถึงระยะที่กำหนดก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อไม่ให้สารเคมีตกค้างอยู่ในผลผลิต

กรมส่งเสริมการเกษตร, 2545 : 2-25 (อ้างใน โกสินทร์ แสงสรวล, 2558) ในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษนั้น จะใช้หลักการปลูกพืชผักโดยการใช้สารเคมีในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือใช้ตามความจำเป็นและจะใช้หลัก “การป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน หรือ IPM แทน แต่การที่จะป้องกันและกำจัดศัตรูพืชให้ได้ผลนั้น จะต้องเลือกวิธีที่ประหยัด เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ปลูกจะต้องเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บุญยัง มากชุ่ม, 2555 กล่าวว่า เกษตรตามมาตรฐาน GAP GAP ย่อมาจากคำว่า “good agricultural practice” ซึ่งทางกรมวิชาการเกษตรได้ให้ความหมายว่า “เกษตรดีที่เหมาะสม” หรือ “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี” เป็นระบบการจัดการ กระบวนการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูง คู่คุณค่าการลงทุนและขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืนทางการเกษตรและไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักการนี้ได้รับการกำหนดโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) การตรวจประเมิน และรับรอง

ระบบการจัดการโดยกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับการปลูกพืช การตรวจรับรองระบบ GAP ของกรมวิชาการเกษตรแบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 กระบวนการผลิตที่ได้ผลิตผลปลอดภัย

ระดับที่ 2 กระบวนการที่ได้ผลิตผลปลอดภัยและปลอดภัยจากศัตรูพืช

ระดับที่ 3 กระบวนการผลิตที่ได้ผลิตผลปลอดภัย ปลอดภัยจากศัตรูพืชและคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภค

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2552 ระบุว่า การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับพืชอาหาร (มกษ.9001-2556) มีข้อกำหนด 8 ประการ เพื่อให้ได้การรับรองแหล่งผลิต GAP ได้แก่

1. น้ำในกระบวนการผลิต เป็นน้ำที่มาจากแหล่งน้ำที่ไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากวัตถุหรือสิ่งอื่นใดที่เป็นอันตราย
2. พื้นที่ปลูก ไม่เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม โรงเก็บสารเคมี คอกสัตว์ หรือที่เคยทิ้งขยะมาก่อน พื้นที่ไม่พบสารเคมีกลุ่มออร์กาโนคลอรีน ออร์กาโนฟอสเฟต และโลหะหนักตกค้าง
3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร
  - 3.1. จัดเก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตรในสถานที่แยกจากที่พักอาศัย หรือที่ประกอบอาหาร มีการระบายอากาศที่ดี
  - 3.2. เก็บวัตถุอันตรายทางการเกษตร สารกำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมนพืช ให้เป็นหมวดหมู่ ไม่ปะปนกัน เขียนป้ายกำกับให้ชัดเจน
  - 3.3. ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนถูกต้อง อ่านฉลากและใช้ตามคำแนะนำ ช่วงเวลา และปริมาณที่แนะนำไว้ในฉลาก อย่างเคร่งครัด
  - 3.4. ไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่แบ่งขาย หรือไม่ติดฉลาก
  - 3.5. ผู้ปฏิบัติงานควรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากอันตรายที่เกิดจากการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
  - 3.6. ผู้ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรต้องสวมเสื้อผ้ามิดชิด มีอุปกรณ์ป้องกันสารพิษ ได้แก่ หน้ากาก หรือผ้าปิดจมูก ถุงมือ หมวก และสวมรองเท้า เพื่อป้องกันอันตรายจากสารพิษ
4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ผลิตตามแผนควบคุมคุณภาพ ปฏิบัติ และดูแลรักษาพืชในแปลง/สวน ตามขั้นตอนสำคัญต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนควบคุมการผลิตของพืชแต่ละชนิด

5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
  - 5.1. เก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะเวลาที่เหมาะสมตามแผนควบคุมการผลิต
  - 5.2. อุปกรณ์ภาชนะบรรจุที่ใช้รวมถึงวิธีการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคุณภาพของ ผลผลิตและไม่ปนเปื้อนสิ่งอันตรายที่มีผลต่อการบริโภค
  - 5.3. คัดแยกผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพไว้ต่างหาก
6. การพักผลผลิต การขนย้าย และการเก็บรักษา
  - 6.1. วางพักผลผลิตบนวัสดุปูรองพื้นที่สะอาด ก่อนการขนย้าย เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากเชื้อโรคและสิ่งสกปรก
  - 6.2. แยกภาชนะที่ใช้ในการบรรจุจากภาชนะที่ใช้ในการขนย้ายหรือขนส่ง วัตถุอันตรายทางการเกษตร หรือปุ๋ยเพื่อป้องกันการปนเปื้อนทั้งทางเคมี ชีวภาพ และกายภาพ
  - 6.3. ขนส่งผลผลิตที่บรรจุภาชนะแล้วด้วยความ ระมัดระวัง ไม่ให้ผลผลิตสกปรก
  - 6.4. สถานที่เก็บรักษาผลผลิตต้องสะอาดมีวัสดุปูรองพื้น อากาศถ่ายเทได้ดี และมีการป้องกันสัตว์พาหะนำโรค เช่น หนู แมลงสาบ ฯลฯ
7. สุขลักษณะส่วนบุคคล
  - 7.1. ผู้ที่สัมผัสกับผลผลิตโดยตรง ต้องมีการดูแล สุขลักษณะส่วนบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนสู่ผลผลิต
  - 7.2. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ทางเกษตรควรได้รับการ ตรวจสอบสุขภาพตามความเหมาะสม
  - 7.3. มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการฝึกอบรม หรือเก็บหลักฐานผลการตรวจสอบสุขภาพ หรือการจัดการด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล
8. การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ
  - 8.1. จัดบันทึกข้อมูลสำคัญ ในขั้นตอนการปลูก และดูแลรักษา ที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย และคุณภาพของ ผลผลิต
  - 8.2. บันทึกการดูแลรักษาตามขั้นตอนต่าง ๆ ในแปลงปลูกพืช เช่น การเพาะเมล็ด การตัดแต่งกิ่ง อัตราการใช้ วันที่เก็บเกี่ยว ฯลฯ

โกสินทร์ แสงสรวล, 2558 กล่าวว่า ฝักปลอดภัยจากสารพิษ หมายถึง ผลผลิตพืชผักที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้างอยู่ หรือมีตกค้างไม่เกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 163 พ.ศ. 2538 ลงวันที่ 28 มกราคม 2538 เรื่องอาหารที่พืชตกค้าง

กล่าวโดยสรุป เกษตรดีที่เหมาะสม หรือการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่มีสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชตกค้าง อยู่หรือหากมีตกค้างอยู่ไม่เกิน ระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ โดยมีหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สำหรับ พืชอาหาร (มกษ.9001-2556) มีข้อกำหนด 8 ด้าน ได้แก่ 1. น้ำในกระบวนการผลิต 2. พื้นที่ปลูก 3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4. การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว 5. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6. การพักผลผลิต การขนย้าย และการเก็บรักษา 7. สุขลักษณะส่วนบุคคล และ 8. การบันทึกข้อมูลและการตรวจสอบ

6. บริบทของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง, 2562 ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

6.1 ข้อมูลทางกายภาพ

6.1.1 ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

อำเภอท่าม่วง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลท่าม่วง มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลขที่ 18 (ถนนแสงชูโต) ผ่านหน้าที่ว่าการอำเภอ พื้นที่ 700 ตารางกิโลเมตร ระยะจากจังหวัดกาญจนบุรี ถึง ที่ว่าการอำเภอประมาณ 12 กิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี และตำบลดอนเจดีย์ ตำบลทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลธรรมเสน อำเภอโพธาราม ตำบลด่านทับตะโก อำเภอจอมบึงจังหวัดราชบุรี และตำบลแสนตอ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลตะคร้อเอน ตำบลเขาสามสิบหาย อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี และตำบลเขาสูง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเกาะสำโรง อำเภอเมืองกาญจนบุรี และตำบลด่านมะขามเตี้ย อำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี

6.1.2 สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่อำเภอท่าม่วง มีลักษณะทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน แบ่งพื้นที่ของอำเภอออกเป็น 2 ส่วน สภาพพื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกทางด้านฝั่งตะวันตกของ แม่น้ำแม่กลองพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีภูเขาขนาดเล็ก

ภาพที่ 2.5 แผนที่แสดงเขตติดต่อของอำเภอท่าม่วง
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง (2562, น.1)

6.1.3 ข้อมูลกลุ่มชุดดิน ลักษณะดิน

พื้นที่อำเภอท่าม่วงส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำการเกษตร ประกอบด้วยชุดดินหลักดังนี้

กลุ่มชุดดินที่ 40 ประกอบด้วย ชุดดินจักราช (Ckr) ชุดดินชุมพวง (Cpg) ชุดดินหุบกะพง (Hg) ชุดดินห้วยแกลง (Ht) ชุดดินสันป่าตอง (Sp) และชุดดินยางตลาด (Yl)

เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย ดินสีน้ำตาลอ่อน สีเหลืองหรือแดง บางแห่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวของหินเนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา ส่วนใหญ่มีความลาดชันประมาณ 2 - 20 % และบางส่วนมีความลาดชันประมาณ 20 - 35 % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 1 เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่า pH 4.5 - 5.5 ได้แก่ ชุดดินสันป่าตอง เขาพลอง ชุดดินหุบกะพง และชุดดินยางตลาด ชุมพวง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปอ ข้าวโพด และถั่ว บางแห่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะ หรือทุ่งหญ้าธรรมชาติ

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินเป็นทรายจัด น้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมาก ดินอุ้มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก ดินมีการกัดกร่อนในบริเวณที่มีความลาดชันสูง ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ 40 มีความเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ และไม้ผล ค่อนข้างไม่เหมาะสมที่จะนำมาปลูกพืชผัก และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา เนื่องจากเนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและสภาพพื้นที่ไม่อำนวย แต่สามารถใช้ประโยชน์ในการปลูกไม้โตเร็วและปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ได้ดี

กลุ่มชุดดินที่ 38 ประกอบด้วย ชุดดินเชิงใหม่ (Cm) ชุดดินชุมพลบุรี (Chp) ชุดดินคอนเจดีย์ (Dc) ชุดดินไทรงาม (Sg) และชุดดินท่าม่วง (Tm)

เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายละเอียด มีลักษณะการทับถมเป็นชั้นของตะกอนลำนํ้าในแต่ละช่วงเวลา ดินมีสีน้ำตาล อาจพบจุดประสีน้ำตาลเข้มในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบริเวณสันดินริมน้ำที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันประมาณ 0 - 2 % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดีปานกลาง ระดับน้ำใต้ดินลึก ประมาณ 1 เมตร ในฤดูฝนมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง pH 5.0-7.0 ได้แก่ ชุดดินเชิงใหม่ ท่าม่วง ป่าสัก และคอนเจดีย์ ชุมพลบุรี ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักและสวนผลไม้ บางแห่งปลูกยาสูบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเหนือ

ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน: เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ในบางปีจะมีน้ำท่วม
น้ำปล้นจากแม่น้ำ และอาจเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำขณะฝนทิ้งช่วง

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ 38 มีความเหมาะสมในการ
ปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิด แต่ไม่ค่อยเหมาะสมถึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการทำนา
เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวย

กลุ่มชุดดินที่ 33 ประกอบด้วย ชุดดินดงยางเอน (Don) ชุดดินกำแพงเพชร
(Kp) ชุดดินกำแพงแสน (Ks) ชุดดินลำสนธิ (Ls) ชุดดินน้ำดุก (Nd) ชุดดินธาตุพนม (Tp) และชุดดิน
ตะพานหิน (Tph)

เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทรายแข็ง ดินมีสีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง บาง
แห่ง ในดินล่างลึกๆ มีจุดประสีเทาและน้ำตาล อาจมีแร่ไมก้าหรือก้อนปูนปะปน เกิดจากวัตถุต้น
กำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบนสันดินริมน้ำเก่าและเนินตะกอนรูปพัด มีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ
ถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ 2-12 % เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำดีถึงปาน
กลาง ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 1 เมตรตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ดินชั้น
บนมี pH ประมาณ 6.5-7.5

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : มีความเสี่ยงต่อการขาดน้ำได้ในบางปี

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ 33 มีศักยภาพเหมาะสมใน
การปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล และทำนาข้าว ซึ่งได้ใช้ประโยชน์ดังกล่าวนี้อยู่ในภาค
ต่าง ๆ ที่พบดินกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกษตรกรมีทางเลือกในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้
เหมาะสมกับศักยภาพ

กลุ่มชุดดินที่ 36 ประกอบด้วย ชุดดินเพชรบูรณ์ (Pe) ชุดดินปราณบุรี (Pr)
และชุดดินสีแก้ว (Si)

เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว หรือ
ดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาล หรือสีแดงปนเหลือง ส่วนมากเกิดจากการสลายตัวผุพังของหิน
เนื้อหยาบ พบบริเวณพื้นที่ตอนที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ก้นลอนชันของลานตะพักลำน้ำระดับกลาง
ถึงสูง มีความลาดชันประมาณ 2 - 5 % เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตร
ตลอดปี มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ดินชั้นบน pH 5.5-6.5 ส่วนชั้นดินล่างจะเป็น
กรดเล็กน้อยถึงปานกลาง pH 6.0-7.5 ได้แก่ ชุดดิน สีแก้ว เพชรบูรณ์ และปราณบุรี ศรีราชา ปัจจุบัน
บริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น อ้อย ข้าวโพด ถั่ว สับปะรด และไม้ผลบางชนิด

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : ดินอุ้มน้ำได้ต่ำถึงปานกลาง ในฤดูแล้งน้ำใต้
ดินลึก พืชจะขาดน้ำในระยะฝนทิ้งช่วงความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างต่ำ

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : โดยทั่วไปกลุ่มชุดดินที่ 36 มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และปลูกผักบางชนิด ไม่เหมาะสมในการทำนา

กลุ่มชุดดินที่ 18 ประกอบด้วย ชุดดินชลบุรี (Cb) ชุดดินไซยา (Cya) ชุดดินโคกสำโรง (Ksr) และ ชุดดินเขาย้อย (Kyo)

เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีเทาปนน้ำตาลอ่อน, สีน้ำตาลปนแดงอ่อน ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีเทาปนน้ำตาล, สีเทาปนชมพู พบจุดประสีน้ำตาลแก่ สีแดงปนเหลืองปะปน เกิดจากพวกตะกอนลำน้ำพบบริเวณ พื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ น้ำแข็งลึก 30 ซม. นานประมาณ 4 เดือน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ดินชั้นบน pH 6.0-7.0 ส่วนดินชั้นล่าง pH ประมาณ 5.5-6.5 ได้แก่ชุดดินเขาย้อย ชลบุรี และ โคกสำโรง ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกอ้อย หรือปลูกพืชล้มลุกในฤดูแล้ง

ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน : เนื้อดินเป็นดินทรายหยาบ พืชมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ ฤดูฝนมีน้ำแข็งนาน 4 เดือน

ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช : กลุ่มชุดดินที่ 18 พบบริเวณที่ราบต่ำสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเกือบราบเรียบ ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ในช่วงฤดูฝนมีน้ำขังนานระหว่าง 3-4 เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมในการทำนามากกว่าการปลูกพืชไร่ พืชผักและไม้ผล ยกเว้นถ้าได้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาน้ำขังและการระบายน้ำของดิน อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักอายุสั้นได้ ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีน้ำชลประทานและแหล่งน้ำธรรมชาติเสริม

กล่าวโดยสรุป อำเภอท่าม่วงมีชุดดินส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 40, 38, 33 และกลุ่มชุดดินที่ 36 ซึ่งมีลักษณะดินร่วนปนทราย มีความเหมาะสมแก่การปลูกพืชได้หลายชนิด ทั้งพืชไร่ พืชผัก และ ไม้ผลหลายชนิด ดังนั้นเกษตรกรจึงมีการทำการเกษตรที่หลากหลายในพื้นที่เดียวกัน โดยส่วนมากเกษตรกรที่เลือกปลูกผักจะมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน

6.1.4 ข้อมูลด้านการเกษตร

พื้นที่ของอำเภอท่าม่วง มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ทั้งหมด 661.30 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 413,311 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 143,317 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.68 ของพื้นที่ทั้งหมด แยกเป็นรายตำบลดังตารางที่ 1 แสดงจำนวนพื้นที่ และจำนวนเกษตรกรแต่ละตำบลของอำเภอท่าม่วง

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนพื้นที่ และจำนวนเกษตรกรแต่ละตำบลของอำเภอท่าม่วง

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	ครัวเรือนทั้งหมด (ครัวเรือน)	ครัวเรือนเกษตรกร (ครัวเรือน)
ท่าม่วง	5	9,231	217	6,910	543
วังขนาย	7	11,875	3,136	3,658	332
วังศาลา	10	24,375	9,147	4,997	740
ท่าล้อ	6	17,250	1,511	3,739	302
บ้านใหม่	11	42,606	12,268	2,468	798
ทุ่งทอง	8	16,146	5,888	2,955	723
ม่วงชุม	5	17,500	3,815	2,560	385
ท่าตะคร้อ	7	15,625	5,551	1,186	519
พังตรุ	9	39,616	15,964	2,978	983
เขาน้อย	8	50,800	4,504	1,592	522
รางสาตี	15	42,828	30,681	2,371	1,039
หนองตากยา	16	48,025	28,614	2,878	746
หนองขาว	13	39,469	22,021	5,532	1,302
รวม	120	375,346	143,317	43,824	8,934

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง (2562, น.14)

อำเภอท่าม่วงมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 143,317 ไร่ ครอบครัวยุทธศาสตร์ จำนวน 8,934 ครัวเรือน สภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ แยกได้ตาม ตารางที่ 2 รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงการทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่อำเภอท่าม่วง

ที่	ชื่อพืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่/ปี)
1	ข้าวนาปี	55,300	900
2	ข้าวนาปรัง	21,980	948
3	อ้อยโรงงาน	67,473	13,000
4	มันสำปะหลัง	8,341	3,500
5	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	372	759
6	สับปะรด	136	5,000
7	ข้าวโพดหวาน	2,395	2,010
8	ข้าวโพดฝักอ่อน	2,154	1,914
9	พืชผัก	4,824	-
13	พืชอื่น ๆ	3,322	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง (2562, น.15)

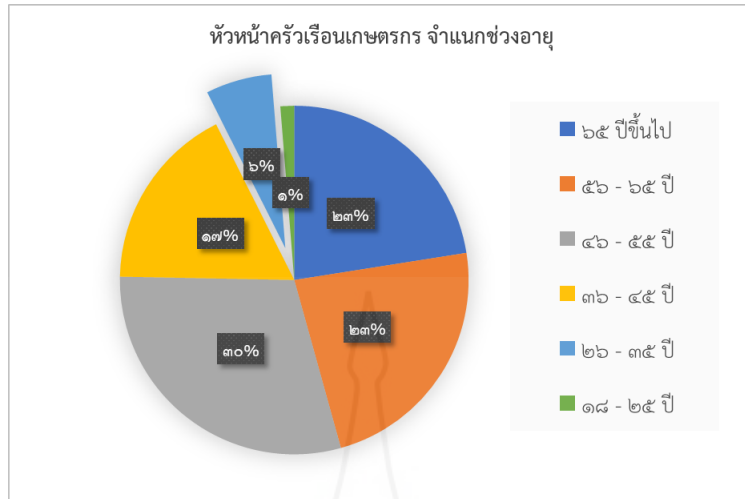
6.1.5 ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร

อำเภอท่าม่วง มีครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 8,891 ครัวเรือน โดยมีหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร อายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 2,674 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.62 รองลงมา อายุระหว่าง 56-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.17 และอายุระหว่าง 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.51 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.3 แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
65 ปีขึ้นไป	2,032	22.51
56 - 65 ปี	2,092	23.17
46 - 55 ปี	2,674	29.62
36 - 45 ปี	1,561	17.29
26 - 35 ปี	553	6.13
18 - 25 ปี	115	1.27
รวม	9,027	100

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2562)

ภาพที่ 2.7 แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2562)

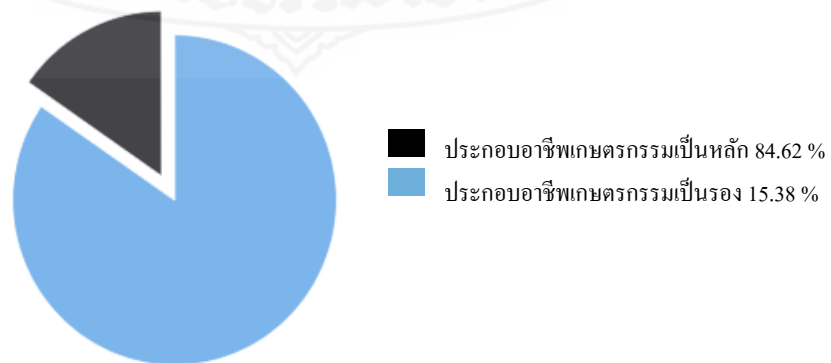
1) การประกอบอาชีพ อำเภอท่าม่วง มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก จำนวน 7,639 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 84.62 และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง จำนวน 1,388 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.38

ตารางที่ 2.4 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	7,639.00	84.62
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	1,388.00	15.38

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2562)

ลักษณะการประกอบอาชีพ

ภาพที่ 2.8 แสดงลักษณะการประกอบอาชีพของเกษตรกร อำเภอท่าม่วง

2) ลักษณะการถือครองที่ดิน ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง ส่วนใหญ่เกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน 3,912 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 58.21 รองลงมาคืออื่น ๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน 198 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.95 และเช่า จำนวน 2,610 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 38.84 ตามลำดับ

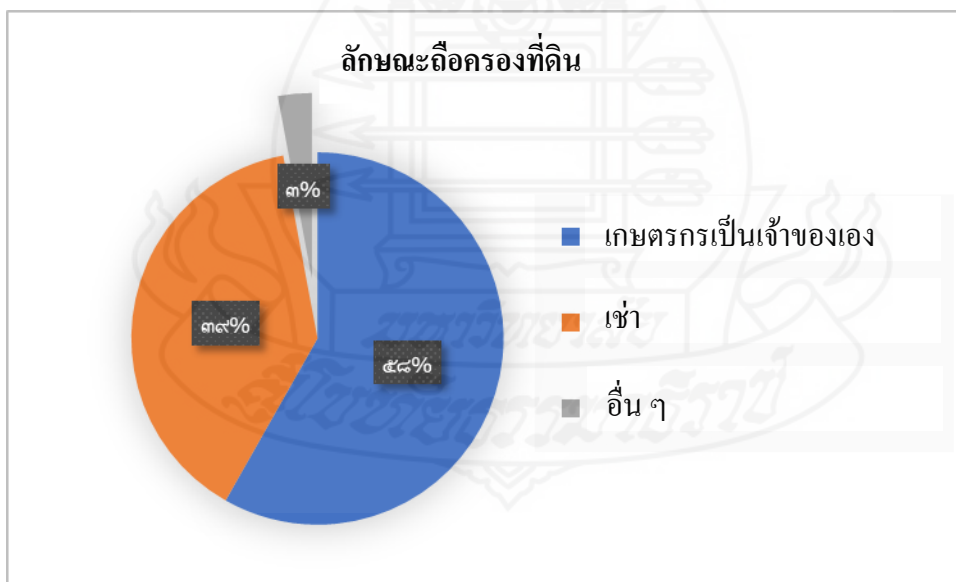
ตารางที่ 2.5 แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอ ท่าม่วง จังหวัด กาญจนบุรี

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	3,912	58.21
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	198	2.95
เช่า	2,610	38.84
รวม**	5,518	86,237

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น.20)

หมายเหตุ ข้อมูลตามที่ตั้งแปลง เฉพาะครัวเรือนที่แจ้งปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรในแต่ละปี

** เกษตรกรบางส่วนมีการถือครองในทุกลักษณะ

ภาพที่ 2.9 แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

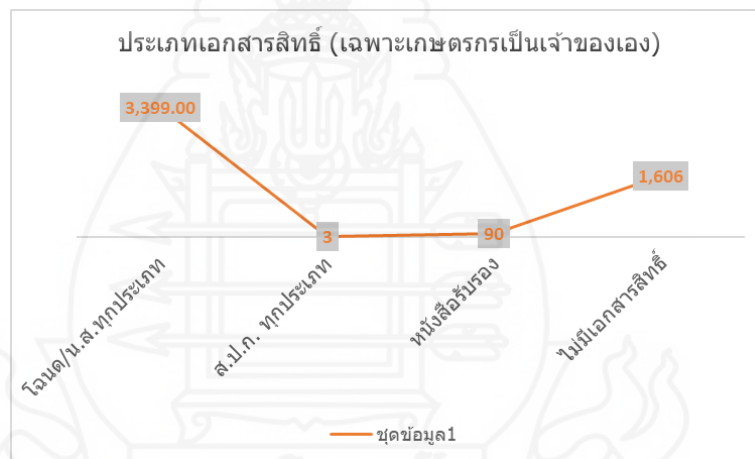
ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น.21)

3) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ) เกษตรกรอำเภอท่าม่วง มีการถือครองที่ดินแบบไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน 1,606 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 41.05 รองลงมาคือเอกสารสิทธิ์ประเภท ส.ป.ก. จำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.07 และเอกสารสิทธิ์ประเภท โฉนด จำนวน 3,399 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 86.88 ตามลำดับ

ตารางที่ 2.6 แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				
โฉนด/น.ส.ททุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรองของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ์	รวม (ครัวเรือน)
3,399.00	3.00	90.00	1,606	3,912

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น.21)

ภาพที่ 2.10 แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

พีรดา แซ่เตียว (2555, น.103) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมในการผลิตผักเหียงของเกษตรกรในตำบลราชกรูด อำเภอเมือง จังหวัดระนอง พบว่าเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 60.79 ปีและเกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

หรือ 6 มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 17.97 ปี ได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ในภาพรวมระดับปานกลาง และระดับมากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

อารีรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.62) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.11 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1 ครั้งต่อเดือน

จำเลียง หมื่นวัน (2556, น.89) ได้ทำการศึกษาเรื่องการยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรร้อยละ 67 เป็นเพศชาย มีอายุ 41-50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยมากที่สุดจากเพื่อนบ้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำชุมชน เกษตรกรร้อยละ 83.1 เคยเข้ารับการฝึกอบรมการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ เฉลี่ย 2 ครั้ง เกษตรกรจำหน่ายผักปลอดภัยจากสารพิษให้พ่อค้าคนกลาง ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษเพราะราคาดี

นาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.78) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่าเกษตรกรประมาณ 2 ใน 3 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.12 ปี ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากจากสื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล

7.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

พีรดา แซ่เตียว (2555, น.103) พบว่าเกษตรกรสองในสามประกอบอาชีพหลักทำสวนปาล์ม น้ำมัน เกือบทั้งหมดมีอาชีพปลูกผักเหียง มีขนาดพื้นที่ผลิตผัก เฉลี่ย 1.09 ไร่ มีรายได้และรายจ่ายเฉลี่ย 9,237.40 บาท และ 1,294.59 บาท ตามลำดับ

อารีรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.62-63) พบว่าอาชีพหลักคือทำนา อาชีพรองคือปลูกผัก เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีพื้นที่การถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 19.22 ไร่ มีพื้นที่ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษเฉลี่ย 1.57 งาน ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นที่สาธารณะ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.72 คน มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.47 คน มีจำนวนแรงงานปลูกผักในครัวเรือนเฉลี่ย 1.83 คน มีรายได้จากการปลูกผักเฉลี่ย 29,265.83 บาท มีแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการปลูกผักเป็นของตนเอง เคยเข้าร่วมประชุม 5-12 ครั้งต่อปี

จำเลียง หมื่นวัน (2556, น.89) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 1-5 ไร่ ร้อยละ 13.50 มีแรงงานในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ 2 คน ร้อยละ 6.48 มีประสบการณ์ในการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ 1-5 ปี ร้อยละ 7.92 มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-8 ไร่ ร้อยละ 35.47 ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ 2 ชนิด ร้อยละ 49.5 ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตผักปลอดภัยจาก

สารพิษ ผลผลิตเฉลี่ย 23,096.104 กิโลกรัมต่อปี รายได้เฉลี่ย 356,499.35 บาทต่อปี รายจ่ายเฉลี่ย 48,767.53 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวนกึ่งหนึ่งลงทุนเองและกู้ยืมบางส่วน

นาวินทร์ แก้วดวง (2558, น.78) พบว่าเกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.72 คน แรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 2 คน แรงงานผลิตผักปลอดภัยเฉลี่ย 2.22 คน พื้นที่ปลูกผักปลอดภัยเฉลี่ย 1.40 งาน รายได้จากการผลิตผักปลอดภัยทั้งปีเฉลี่ย 18,176.11 บาท/ปี

อรุณี ขสบุตร อ้างถึงใน วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร (ฉบับที่ 35(2) น.94-105) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในภาคตะวันตกของไทยที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และที่ปลูกแบบทั่วไป พบว่า เกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) มีรายได้รวมมากกว่าเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบทั่วไป และเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) มีค่าใช้จ่ายรวมมากกว่าเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบทั่วไปเช่นกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของการลงทุนและพบว่าเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบ (GAP) มีผลตอบแทนจากการลงทุนที่มากกว่าเกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบทั่วไป ดังนั้นหากเกษตรกรที่ปัจจุบันทำการปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบใช้สารเคมีทั่วไปหันมาทำการปลูกหน่อไม้ฝรั่งแบบมาตรฐานจีเอพีจะทำให้เกษตรกรเหล่านั้นมีรายได้กำไรและผลตอบแทนที่สูงขึ้น

7.3 เทคโนโลยีการผลิตผัก GAP

อารีรัตน์ ศิริโชติ (2555, น.67) พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร มีการปฏิบัติตั้งแต่ การเลือกพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม การเตรียมพันธุ์ผัก การปรับปรุงดิน การเตรียมดิน การปลูกและการดูแลรักษา การควบคุมวัชพืชในแปลงผัก การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน โรคหรือแมลงศัตรูพืชที่พบ คือ โรคโคนเน่า โรคเชื้อรา วิธีแก้ไขพบแล้วอนึ่ง วิธีตรวจสอบสารพิษ ก่อนจำหน่ายใช้ชุดตรวจสอบสารพิษตกค้าง โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วิธีการจำหน่ายผัก ส่วนใหญ่จำหน่ายเอง

นาวินทร์ แก้วดวง (2558, น.78-81) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากถึงมากที่สุด การผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีพบว่า เกษตรกรส่วนมากมีการปฏิบัติในด้านแหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัสดุอันตรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา การดูแล

รักษาสุขภาพลักษณะส่วนบุคคล และเกษตรกรส่วนน้อยมีการปฏิบัติในด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ

7.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประกอบ แสงสุวรรณ อ้างถึงใน วิทยาศาสตร์กำแพงแสน (ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 2553) เรื่องการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจบางประการที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตหน่อไม้ฝรั่งตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดคือ ปุ๋ยเคมีและสารเคมีมีราคาแพง และการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช แนวทางการพัฒนาที่เกษตรกรต้องการมากที่สุดคือ การสนับสนุนด้านวิชาการและพันธุ์จากภาครัฐ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ควรนำมาพิจารณาในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตหน่อไม้ฝรั่งตามระบบ GAP เรียงตามลำดับประกอบด้วย 10 ปัจจัย คือ พื้นที่ถือครองทั้งหมด พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแหล่งสินเชื่อ จำนวนแรงงานทั้งหมด ต้นทุนผันแปรในการผลิต รายได้จากการปลูกหน่อไม้ฝรั่ง พื้นที่เช่าคนอื่น พื้นที่ของตนเอง รายได้นอกภาคเกษตรและจำนวนแรงงานในครัวเรือน

จำเริญ หมื่นวัน (2556, น.98) พบว่า เกษตรกรมีการยอมรับการผลิตผักปลอดสารพิษระดับมากโดยการปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษทั้ง 8 ขั้นตอน เกษตรกรมีปัญหาพ่อค้าคนกลางกดราคาและโรคแมลงศัตรูพืช โดยเสนอแนะว่าควรมีการส่งเสริมแบบเจาะจงเพื่อหาเกษตรกรต้นแบบเพื่อนำไปสู่การขยายผล

นาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.87-88) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับน้อยโดยมีปัญหาด้านบันทึกข้อมูลและการตามสอบในส่วนของการจัดทำเอกสารหรือแบบบันทึกการผลิตในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งนี้เกษตรกรเสนอแนะว่าต้องการที่จะมีตลาดที่รองรับผลผลิตที่ชัดเจนและขยายมายังชุมชนหรือท้องถิ่น

นิรดา เป็นนางรอง (2560, น.110-112) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในระดับมากในประเด็นปริมาณผลผลิตในการทำอินทรีย์ลดลงและราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่สูงใจพอเนื่องจากราคาขายต่ำ ข้อเสนอแนะว่าควรมีการบูรณาการรูปแบบการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพและรัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมเรื่องการตลาดข้าวอินทรีย์อย่างจริงจังและมีการกำหนดราคาและสถานที่รับซื้อข้าวอินทรีย์ให้กับเกษตรกร

กล่าวโดยสรุป ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่พบส่วนมาก ได้แก่ ปัญหาด้าน โรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง ประกอบกับราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากพ่อค้าคนกลางกดราคา และขั้นตอนการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีความยุ่งยาก โดยเฉพาะในเรื่องของการจดบันทึก และการเก็บรวบรวมเอกสารเพื่อการตามสอบ ส่งผลให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตผักให้ได้ตามมาตรฐาน GAP กำหนด โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐ มีการสนับสนุนด้านวิชาการและปัจจัยการผลิต มีการส่งเสริมให้มีเกษตรกรต้นแบบ จัดหาตลาดที่รองรับผลผลิตที่ชัดเจนและขยายไปยังชุมชนหรือท้องถิ่น โดยหน่วยงานรัฐ เอกชน และเกษตรกรควรมีการดำเนินงานร่วมกันแบบบูรณาการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ตามระเบียบวิธีการวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอท่าม่วงที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2562/2563 จำนวน 294 ราย

1.2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนของประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

โดยกำหนดให้ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{294}{1+294(0.05)^2}$$

$$n = 169.45$$

ดังนั้น กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 170 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.82 ของประชากร โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเปรียบเทียบกัน คือ

1. เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 85 ราย

2. เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 85 ราย

โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างแต่ละตำบลตามสัดส่วนของจำนวนประชากร โดยใช้สูตร Nagtalon (1983)

$$\text{ดังสูตร } n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ	n_i = ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
	n = กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด
	N_i = ประชากรของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง
	N = ประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณสูตร

ตำบล	จำนวนประชากรผู้ผลิตผัก (ราย)		จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตผัก (ราย)	
	ได้รับ GAP	ไม่ได้รับ GAP	ได้รับ GAP	ไม่ได้รับ GAP
ท่าม่วง	2	4	2	2
วังศาลา	1	25	1	10
ทุ่งทอง	6	47	6	19
เขาน้อย	6	18	6	7
ม่วงชุม	3	7	3	3
บ้านใหม่	11	25	11	10
พังครุ	12	22	12	9
รางสาตี	46	61	44	25
รวม	87	209	85	85

1.3 การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ผลิตผัก ในปี 2562/2563 จำนวน 8 ตำบล โดยสุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละตำบลตามสัดส่วนของประชากร ตามตารางที่ 3.1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะเครื่องมือ ใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย คำถามทั้งแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิดและปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.2 การสร้างเครื่องมือ และการทดสอบเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.2.1 ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของงานวิจัย

2.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย คำถาม คำตอบแบบตัวเลือกและ ส่วนที่แสดงความคิดเห็น เพื่อตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานงานวิจัย

2.2.3 นำเสนอแบบที่สร้างขึ้น โดยการนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบมากที่สุด

2.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงใหม่ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง

2.2.5 ดำเนินการทดสอบเครื่องมือ โดยการทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เกษตรกรที่ทำการศึกษ จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของการวัด โดยการคำนวณค่า Cronbach Alpha ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของระดับ ในตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.965 และตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.871 ซึ่งเป็นระดับที่มีความน่าเชื่อถือได้

2.2.6 ปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดความน่าเชื่อถือมากที่สุด

2.3 การให้คะแนนน้ำหนัก

2.3.1 ระดับปัญหาของการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่เกษตรกรกำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบันมี 5 ระดับ ได้แก่

- 1 = ระดับของปัญหาน้อยที่สุด
- 2 = ระดับของปัญหาน้อย
- 3 = ระดับของปัญหาปานกลาง
- 4 = ระดับของปัญหามาก
- 5 = ระดับของปัญหามากที่สุด

2.3.2 ระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี วัดโดยการให้คะแนน มี 5 ระดับ ได้แก่

- 1 = ไม่เห็นด้วย
- 2 = ระดับเห็นด้วยน้อย
- 3 = ระดับเห็นด้วยปานกลาง
- 4 = ระดับเห็นด้วยมาก
- 5 = ระดับเห็นด้วยมากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3.1 จัดทำแผนการออกเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบล ทั้ง 8 ตำบล ได้แก่ ท่าม่วง, วังสาธา, ทุ้งทอง, เขาน้อย, ม่วงชุม, บ้านใหม่, พังตรู และรางสาลี เพื่อประสานงานกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่
- 3.3 ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้นัดหมายด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่า T-test

โดยผู้วิจัยนำค่าร้อยละของการปฏิบัติมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับการปฏิบัติตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

- ค่าร้อยละเฉลี่ย 1.00-20.00 = ปฏิบัติน้อยที่สุด
- ค่าร้อยละเฉลี่ย 21.01-40.00 = ปฏิบัติน้อย

ค่าร้อยละเฉลี่ย 41.01-60.00 = มีปฏิบัติปานกลาง

ค่าร้อยละเฉลี่ย 61.01-80.00 = ปฏิบัติมาก

ค่าร้อยละเฉลี่ย 81.01-100.00 = ปฏิบัติมากที่สุด

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การจัดอันดับ (ranking) และค่า T-test

โดยผู้วิจัยนำค่าร้อยละของผู้ที่ตอบถูกมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับความรู้ตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

0 - 5 คะแนน = มีความรู้น้อยที่สุด

6 - 10 คะแนน = มีความรู้น้อย

11 - 15 คะแนน = มีความรู้ปานกลาง

16 - 20 คะแนน = มีความรู้มาก

20 - 24 คะแนน = มีความรู้มากที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่า T-test

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนรวมมาหาค่าเฉลี่ย แล้วจัดระดับปัญหาตามเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 = มีระดับของปัญหาน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 = มีระดับของปัญหาน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 = มีระดับของปัญหาปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 = มีระดับของปัญหามาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 = มีระดับของปัญหามากที่สุด

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่า T-test

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 = มีระดับไม่เห็นด้วย

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 = มีระดับเห็นด้วยน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 = มีระดับเห็นด้วยปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 = มีระดับเห็นด้วยมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 = มีระดับเห็นด้วยมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 170 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

สภาพสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปลูกผัก การขอรับรองมาตรฐาน จำนวนครั้งของการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สภาพสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง

n=170

สภาพทางสังคม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	41	48.2	45	52.9
หญิง	44	51.8	40	47.1
อายุ (ปี)				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 45	23	27.0	8	9.5
46 - 55	30	35.2	59	69.1
มากกว่าหรือเท่ากับ 56	32	37.8	18	21.4
ค่าต่ำสุด		31		37
ค่าสูงสุด		68		81
ค่าเฉลี่ย		51.89		52.71
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		7.645		7.570
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	58	68.2	15	17.6
มัธยมศึกษา	10	11.8	52	61.2
ปริญญาตรี	17	20.0	18	21.2
ประสบการณ์ในการปลูกผัก (ปี)				
1-3	7	8.2	17	20.0
4-6	23	27.2	11	12.9
7-9	15	17.6	10	11.8
10-12	25	29.4	16	18.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 13	15	17.6	31	36.6
ค่าต่ำสุด		2		2
ค่าสูงสุด		30		50
ค่าเฉลี่ย		9.26		11.78
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		5.368		9.296

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=170

สภาพทางสังคม	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐาน GAP (n=85)		มาตรฐาน GAP (n=85)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ติดต่อบริการจากเจ้าหน้าที่				
ส่งเสริมการเกษตร (ครั้ง/ปี)				
ไม่เคย	19	22.4	1	1.2
1	39	45.8	12	14.1
2	17	20.0	34	40.0
3	10	11.8	17	20.0
4	-	-	18	21.2
5	-	-	3	3.5
ค่าต่ำสุด		-		-
ค่าสูงสุด		3		5
ค่าเฉลี่ย		1.21		2.56
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		0.927		1.117
ผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิต				
เกษตรกร	3	3.5	21	24.7
พ่อค้าคนกลาง	82	96.5	64	75.3

จากตารางที่ 4.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการผลิตผัก ติดต่อบริการจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า

1.1.1 เพศ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 51.8 เป็นเพศหญิง รองลงมา ร้อยละ 48.2 เป็นเพศชาย

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 52.9 เป็นเพศชาย รองลงมา ร้อยละ 47.1 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 37.8 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 56 ปี รองลงมา ร้อยละ 35.2 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี และร้อยละ 27.0 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุต่ำสุด 31 ปี สูงสุด 68 ปี อายุเฉลี่ย 51.89 ปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 69.1 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี รองลงมา ร้อยละ 21.4 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 56 ปี และ ร้อยละ 9.5 ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 45 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีอายุน้อยที่สุด 37 ปี สูงสุด 81 ปี อายุเฉลี่ย 52.71 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 68.2 จบชั้นประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 20.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 11.8 จบระดับมัธยมศึกษา ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 61.2 จบชั้นมัธยมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 21.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 17.6 จบระดับมัธยมศึกษา ตามลำดับ

1.1.4 ประสบการณ์ในการปลูกผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 29.4 มีประสบการณ์การผลิตผัก 10-12 ปี ร้อยละ 27.2 มีประสบการณ์ 4-6 ปี ส่วนร้อยละ 17.6 เกษตรกรมีประสบการณ์ 7-9 ปี และมากกว่าหรือเท่ากับ 13 ปี เท่ากัน และมีส่วนน้อย ร้อยละ 8.2 เกษตรกรมีประสบการณ์ 1-3 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 30 ปี เฉลี่ย 9.26 ปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 36.6 มีประสบการณ์ในการปลูกผักมากกว่าหรือเท่ากับ 13 ปี รองลงมา ร้อยละ 20.0 มีประสบการณ์ 1-3 ปี ร้อยละ 18.7 มีประสบการณ์ 10-12 ปี ร้อยละ 12.9 มีประสบการณ์ 4-6 ปี และร้อยละ 11.8 มีประสบการณ์ 7-9 ปี ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 50 ปี เฉลี่ย 11.78 ปี

1.1.5 การติดต่อ/รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 45.8 ติดต่อรับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1 ครั้ง/ปี รองลงมา ร้อยละ 22.4 ไม่เคยติดต่อ/รับคำปรึกษา ร้อยละ 20.0 เคยมาติดต่อ 2 ครั้ง/ปี และมีส่วนน้อย ร้อยละ 11.8 มีการติดต่อรับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 3 ครั้ง/ปี ตามลำดับ โดยค่าต่ำสุดคือ เกษตรกรไม่เคยมาติดต่อเลย ค่าสูงสุดคือ เกษตรกรมีการติดต่อรับคำปรึกษา จำนวน 3 ครั้ง/ปี ค่าเฉลี่ย 1.21 ครั้ง/ปี

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 40.0 ติดต่อ/รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2 ครั้ง/ปี รองลงมา ร้อยละ 21.2 มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ 4 ครั้ง/ปี ร้อยละ 20.0 มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ 3 ครั้ง/ปี ร้อยละ 14.1 มีการติดต่อเจ้าหน้าที่ 1 ครั้ง/ปี และมีเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 3.5 และ 1.2 มีการติดต่อรับคำปรึกษาเจ้าหน้าที่ 5 ครั้ง/ปี และไม่เคยมาติดต่อเลย ตามลำดับ โดยค่าต่ำสุด คือเกษตรกรไม่เคยมาติดต่อเลย และค่าสูงสุด คือเกษตรกรมีการติดต่อรับคำปรึกษา 5 ครั้ง/ปี ค่าเฉลี่ย 2.56 ครั้ง/ปี

1.1.6 ผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิต เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 96.5 มีผู้กำหนดราคาคือพ่อค้าคนกลาง และ ร้อยละ 3.5 เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคา

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 75.3 มีผู้กำหนดราคาคือพ่อค้าคนกลาง และร้อยละ 24.7 เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาเอง

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยศึกษาสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผัก ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานใน/นอกครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ปลูกผัก แหล่งเงินทุนในการปลูกผัก ตามตาราง 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง

n=170

สภาพทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก				
ปลูกผัก	10	11.8	69	81.2
ปลูกพืชไร่	39	45.9	10	11.8
ปลูกข้าว	36	42.4	6	7.1
อาชีพรอง				
ปลูกผัก	71	83.5	32	37.6
ปลูกพืชไร่	14	16.5	23	27.1
ปลูกข้าว	-	-	24	7.1
ปลูกไม้ผล	-	-	6	28.2
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)				
1	-	-	1	1.2
2	26	30.6	17	20.0
3	14	16.5	7	8.2
4	23	27.0	36	42.4

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=170

สภาพทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐาน GAP (n=85)		มาตรฐาน GAP (n=85)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5	21	24.7	11	12.9
6	1	1.2	9	10.6
7	-	-	4	4.7
ค่าต่ำสุด	2		1	
ค่าสูงสุด	6		7	
ค่าเฉลี่ย	3.49		3.96	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.201		1.410	
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)				
1	2	2.4	6	7.1
2	37	43.5	51	60.0
3	35	41.2	13	15.3
4	11	12.9	10	11.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 5	-	-	5	5.9
ค่าต่ำสุด	1		1	
ค่าสูงสุด	4		6	
ค่าเฉลี่ย	2.65		2.55	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.735		1.160	
จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน (คน)				
ไม่มีการจ้างแรงงาน	75	88.2	45	52.9
1-2	5	5.9	16	18.8
3-4	3	3.5	22	25.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 5	2	2.4	2	2.4
ค่าต่ำสุด	0		0	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=170

สภาพทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐาน GAP (n=85)		มาตรฐาน GAP (n=85)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าสูงสุด	5		5	
ค่าเฉลี่ย	0.33		1.24	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1.028		1.517	
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไร่)				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	13	15.3	14	16.4
4-9	26	30.4	28	33.0
10-15	12	14.2	25	29.4
มากกว่าหรือเท่ากับ 16	34	40.1	18	21.2
ค่าต่ำสุด	2		1	
ค่าสูงสุด	32		30	
ค่าเฉลี่ย	12.68		10.88	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	8.283		7.705	
พื้นที่ปลูกผัก (ไร่)				
1	4	4.7	6	7.1
2	52	61.1	21	24.7
3	8	9.3	34	40.0
4	2	2.4	-	-
5	7	8.2	15	17.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 6	12	14.3	9	10.6
ค่าต่ำสุด	1		1	
ค่าสูงสุด	13		18	
ค่าเฉลี่ย	3.40		3.88	
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.797		3.216	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=170

สภาพทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐาน GAP (n=85)		มาตรฐาน GAP (n=85)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินทุน				
ทุนตนเอง	85	100.0	60	70.6
เงินกู้ (ชกส.)	-	-	25	29.4

จากตารางที่ 4.2 อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด พื้นที่ปลูกผัก แหล่งเงินทุน ต้นทุนและรายได้จากการปลูกผัก ผลการวิจัยพบว่า

1.2.1 อาชีพหลัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 45.9 มีอาชีพหลักคือ ปลูกพืชไร่ รองลงมา ร้อยละ 42.4 ปลูกข้าว และร้อยละ 11.8 ปลูกผัก ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 81.2 มีอาชีพหลักคือปลูกผัก รองลงมา ร้อยละ 11.8 ปลูกพืชไร่ และร้อยละ 7.1 ปลูกข้าว ตามลำดับ

1.2.2 อาชีพรอง เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 83.5 มีอาชีพรองคือ ปลูกผัก ร้อยละ 16.5 ปลูกพืชไร่ ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 37.6 มีอาชีพรองคือ ปลูกผัก ร้อยละ 27.1 ปลูกพืชไร่ ร้อยละ 7.1 ปลูกข้าว และร้อยละ 28.2 ปลูกไม้ผล ตามลำดับ

1.2.3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 30.6 มีสมาชิกในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 27.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 24.7 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน ร้อยละ 16.5 มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน และมีส่วนน้อย ร้อยละ 1.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน สูงสุด 6 คน ค่าเฉลี่ย 3.49 คน

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 42.4 มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน รองลงมา ร้อยละ 20.0 มีสมาชิกในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 12.9 มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน ร้อยละ 10.6 มีสมาชิกในครัวเรือน 6 คน และมีส่วนน้อย ร้อยละ 4.7 และ ร้อยละ 1.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7 คน และ 1 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน เฉลี่ย 3.96 คน

1.2.4 จำนวนแรงงานในครัวเรือน เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 43.5 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 41.2 มี 3 คน ร้อยละ 12.9 มี 4 คน และร้อยละ 2.4 มี 1 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน เฉลี่ย 2.65 คน

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 60.0 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 15.3 มี 3 คน ร้อยละ 11.8 มี 4 คน ร้อยละ 7.1 มี 1 คน และร้อยละ 5.9 มีมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 6 คน เฉลี่ย 2.55 คน

1.2.5 จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 88.2 ไม่มีการจ้างแรงงาน ร้อยละ 5.9 มีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 3.5 จำนวน 3-4 คน และร้อยละ 2.4 มีมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน ตามลำดับ โดยค่าต่ำสุดคือ ไม่มีการจ้างแรงงาน ค่าสูงสุด คือมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนจำนวน 5 คน เฉลี่ย 0.33 คน

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 52.9 ไม่มีการจ้างแรงงาน ร้อยละ 25.9 มีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือน 3-4 คน ร้อยละ 18.8 จำนวน 1-2 คน และร้อยละ 2.4 มีมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน ตามลำดับ โดยค่าต่ำสุดคือ ไม่มีการจ้างแรงงาน ค่าสูงสุด คือมีจำนวนแรงงานนอกครัวเรือนจำนวน 5 คน เฉลี่ย 1.24 คน

1.2.6 พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 40.1 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด มากกว่าหรือเท่ากับ 16 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 30.4 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 4-9 ไร่ ร้อยละ 15.3 ที่พื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ไร่ และ ร้อยละ 14.2 มีพื้นที่ 10-15 ไร่ ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ต่ำสุด 2 ไร่ สูงสุด 32 ไร่ มีพื้นที่เฉลี่ย 12.68 ไร่

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 33.0 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 4-9 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 29.4 มีพื้นที่ 10-15 ไร่ ร้อยละ 21.2 มีพื้นที่มากกว่าหรือเท่ากับ 16 ไร่ และร้อยละ 16.4 มีพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ไร่ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 30 ไร่ พื้นที่เฉลี่ย 10.88 ไร่

1.2.7 พื้นที่ปลูกผัก เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 61.1 มีพื้นที่ปลูกผัก 2 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 14.3 มีพื้นที่ปลูกผัก มากกว่าหรือเท่ากับ 6 ไร่ และมีเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 9.3, 8.2, 4.7 และ 2.4 มีพื้นที่ปลูกผัก 3 ไร่, 5 ไร่, 1 ไร่, และ 4 ไร่ ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกผักต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 13 ไร่ ค่าเฉลี่ย 3.40 ไร่

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 40.0 มีพื้นที่ปลูกผัก 3 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 24.7 มีพื้นที่ปลูกผัก 2 ไร่ และร้อยละ 17.6, 10.6, และ 7.1 มีพื้นที่ปลูกผัก 5 ไร่, มากกว่าหรือเท่ากับ 6 ไร่ และ 1 ไร่ ตามลำดับ โดยเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกผักต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 18 ไร่ ค่าเฉลี่ย 3.88 ไร่

1.2.8 แหล่งเงินทุน เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP พบว่าร้อยละ 100.0 จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยทุกราย ใช้ทุนของตนเอง

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 70.6 ใช้ทุนของตนเอง และร้อยละ 29.4 ใช้แหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมเงินกับ ธกส.

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ในอำเภอท่าม่วง ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงสภาพตลาด โดยคุณลักษณะการจำหน่าย รายละเอียดดังตารางที่ 4.3, 4.4 และ 4.5

ตารางที่ 4.3 สภาพการผลิตผักของเกษตรกรตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	n=170			
	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2.1 สภาพการผลิต				
2.1.1 การเลือกพื้นที่				
1) เลือกปลูกผักในพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ	85	100.0	79	92.6
2) มีสภาพโครงสร้างดินที่เหมาะสม	82	96.5	82	96.5
3) เลือกพื้นที่ห่างไกลจากโรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ	75	88.2	65	76.5

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐาน GAP (n=85)		มาตรฐาน GAP (n=85)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2.1.2 การเตรียมการก่อนการปลูก				
1) การเตรียมแปลงปลูก ได้แก่				
- เตรียมแปลงด้วยการยกแปลงสูง	52	61.2	77	90.6
- ตากดิน 1 อาทิตย์เพื่อฆ่าเชื้อโรค	62	72.9	84	98.8
- หว่านปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ร่วมกับ ปุ๋ยเคมี พร้อมไถกลบแปลง	50	58.8	76	89.4
2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ ได้แก่				
- เมล็ดพันธุ์ผักที่ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ ใหม่ อายุเมล็ดพันธุ์ไม่ถึง 1 ปี	85	100.0	85	100.0
- เมล็ดพันธุ์ตรงตามชนิดพืชที่ปลูก	85	100.0	85	100.0
- ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ก่อนปลูก	47	55.3	72	84.7
2.1.3 การปลูก				
1) ใช้วิธีปลูกเหมาะสมกับชนิดผักที่ปลูก	77	90.6	85	100.0
2) ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในปริมาณที่ เหมาะสม	76	89.4	85	100.0
3) ใช้ระยะปลูกที่เหมาะสม มีการตัดแยก แปลงปลูก	61	71.8	84	98.8

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=170

สภาพการผลิตผักของเกษตรกร	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง		เกษตรกรที่ได้รับรอง	
	มาตรฐาน GAP (n=85)		มาตรฐาน GAP (n=85)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2.1.4 การดูแลรักษา				
1) ให้น้ำเพียงพอตามความต้องการแต่ละช่วงอายุของผัก	85	100.0	85	100.0
2) ใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง สลับกับการใช้สารเคมี	46	54.1	78	91.8
3) ใส่ปุ๋ยในระยะหลังปลูก 1-2 สัปดาห์ หรือระยะที่ต้นกล้าตั้งต้นได้แล้ว จนถึงระยะก่อนการเก็บเกี่ยวประมาณ 1 เดือน	82	96.5	85	100.0
2.1.5 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว				
การเก็บเกี่ยว				
1) มีการเก็บเกี่ยวตามอายุผักที่เหมาะสม	85	100.0	85	100.0
2) ล้างทำความสะอาด หรือคัดแยกชิ้นส่วนผักที่เน่าเสียก่อนการบรรจุ	74	87.1	85	100.0
3) ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชนิดผัก ไม่ทำให้ผักช้ำหรือเสียหายระหว่างขนส่ง	72	84.7	85	100.0

จากตาราง 4.3 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก ขั้นตอนการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว มีผลการวิจัย ดังนี้

2.1 สภาพการผลิต

2.1.1 การเลือกพื้นที่ แบ่งเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1) การเลือกพื้นที่ปลูกผักที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 92.6 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2) การเลือกปลูกผัก โดยดูจากสภาพโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อชนิดผัก พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 96.5 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเท่ากัน

3) พื้นที่ปลูกผักห่างไกลจากโรงงาน พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 88.2 ปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 76.5 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2.1.2 การเตรียมการก่อนปลูก โดยแบ่งเป็นการเตรียมแปลงก่อนปลูกและการเตรียมเมล็ดพันธุ์ ดังนี้

1) การเตรียมแปลง แบ่งเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

(1) การเตรียมแปลงด้วยการยกแปลง สูงประมาณ 20-30 เซนติเมตร หรือ ขุดร่องลึก พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 90.6 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 61.2 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

(2) การตากดิน 1 อาทิตย์ เพื่อฆ่าเชื้อโรค พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 98.8 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 72.9 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

(3) การหว่านปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี พร้อมไถกลบแปลง พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 89.4 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 58.8 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ แบ่งเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

(1) เมล็ดพันธุ์ผักที่ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ใหม่ อายุการเก็บเกี่ยวไม่ถึง 1 ปี พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติทุกคนเท่ากัน

(2) เลือกเมล็ดพันธุ์ตรงตามชนิดพืช พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกคนเท่ากัน

(3) การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก โดยการแช่น้ำ หรือคัดเมล็ดเสียออก พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 55.3 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2.1.3 การปลูก แบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้

1) การเลือกวิธีการที่เหมาะสมของแต่ละชนิดพืช พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 90.6 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2) การใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในปริมาณที่เหมาะสม พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 89.4 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

3) การปลูกในระยะที่เหมาะสมกับชนิดพืช พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 98.8 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 71.8 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2.1.4 การดูแลรักษา แบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้

1) การให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เพียงพอตามความต้องการแต่ละช่วงอายุของผัก ซึ่งเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกคน

2) การใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง สลับกับการใช้สารเคมี พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 91.8 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 54.1 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

3) การใส่ปุ๋ยในระยะหลังปลูก 1-2 สัปดาห์ หรือระยะที่ต้นกล้าตั้งต้นได้แล้ว จนถึงระยะก่อนการเก็บเกี่ยวประมาณ 1 เดือน พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 96.5 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

2.1.5 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว แบ่งเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้

1) การเก็บเกี่ยวตามอายุพืชที่เหมาะสม โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติเท่ากันทุกคน

2) การล้างทำความสะอาด หรือคัดแยกชิ้นส่วนผักที่เน่าเสียก่อนการบรรจุพบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 87.1 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

3) การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชนิดผัก ไม่ทำให้ผักช้ำหรือเสียหายระหว่างขนส่ง พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 มีการปฏิบัติทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 84.7 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตามลำดับ

ซึ่งสามารถสรุปสภาพการผลิตผักของเกษตรกรในอำเภอท่าม่วง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ตารางสรุปสภาพการผลิตผักของเกษตรกรในอำเภอท่าม่วง

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (n=170)			
	เกษตรกรที่ไม่ได้ GAP (n=85)	แปรผล	เกษตรกรที่ได้ GAP (n=85)	แปรผล
1. การเลือกพื้นที่	94.90	มากที่สุด	88.53	มากที่สุด
2. การเตรียมการก่อนการปลูก	64.30	มาก	92.90	มากที่สุด
3. การปลูก	83.90	มากที่สุด	99.60	มากที่สุด
4. การดูแลรักษา	83.50	มากที่สุด	97.20	มากที่สุด
5. การเก็บเกี่ยวและการจัดการ หลังการเก็บเกี่ยว	90.60	มากที่สุด	100.00	มากที่สุด

จากตาราง 4.4 สภาพการผลิตผักของเกษตรกรในอำเภอท่าม่วง ทั้ง 5 ด้าน มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 94.90 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรอง

มาตรฐาน GAP ร้อยละ 88.53 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเตรียมการก่อนปลูก พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 92.60 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 64.30 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก

3. การปลูก พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 99.60 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 83.90 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การดูแลรักษา พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 97.20 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 83.50 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.00 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุดทุกคน ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 90.60 มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 สภาพการตลาด ซึ่งเกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สภาพการตลาดของเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง

n=170

สภาพการตลาดของเกษตรกร	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)	
	ปฏิบัติ		ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2.2 สภาพการตลาด ** เกษตรกรตอบมากกว่า 1 ข้อ				
2.2.1 ลักษณะการจำหน่าย				
1) จำหน่ายด้วยตนเอง	11	12.9	44	51.8
2) พ่อค้าคนกลาง	74	87.1	76	89.4
3) จำหน่ายห้างสรรพสินค้า	-	-	6	7.1

จากตารางที่ 4.5 สภาพการตลาดของเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง พบว่ามีลักษณะการจำหน่าย แบ่งออกเป็น 3 แหล่งคือ จำหน่ายด้วยตนเอง จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง และจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 87.1 จำหน่ายสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลาง รองลงมา ร้อยละ 12.9 จำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 89.4 มีการจำหน่ายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง รองลงมา ร้อยละ 51.8 จำหน่ายด้วยตนเอง และมีเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 7.1 จำหน่ายในห้างสรรพสินค้า ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรในอำเภอท่าม่วงทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านแหล่งน้ำ 2. ด้านพื้นที่ปลูก 3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต 5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติ 6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง 7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล 8. การจดบันทึก รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร n=170

ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	เฉลี่ย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)			เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		
		จำนวน	ร้อยละ	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. ด้านแหล่งน้ำ		42.37			87.07		
1.1. น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพมาตรฐานน้ำบริโภคหรือเทียบเท่า	ถูก	56	65.9	1	85	100.0	1
1.2. การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ ปีละ 2 ครั้ง	ผิด*	16	18.8	3	56	65.9	3
1.3. สามารถนำน้ำที่เป็นแหล่งน้ำทิ้งรดพืชผักได้	ผิด*	36	42.4	2	81	95.3	2

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=170

ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	เฉลี่ย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง			เกษตรกรที่ได้รับรอง		
		มาตรฐาน GAP (n=85)			มาตรฐาน GAP (n=85)		
		จำนวน	ร้อยละ	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
2. ด้านพื้นที่ปลูก		74.90			88.23		
2.1. การเตรียมดินที่ดีช่วยลดปัญหาโรคระบาด แมลงศัตรูพืช และวัชพืชได้	ถูก	84	98.8	1	85	100.0	1
2.2. เก็บตัวอย่างดินส่งตรวจทุกครั้งก่อนการปลูก	ถูก	71	83.5	2	73	85.9	2
2.3. การวางแผนแปลงปลูก	ถูก	36	42.4	3	67	78.8	3
3. ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร		98.00			99.60		
3.1. หลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี”	ถูก	83	97.6	2	85	100.0	1
3.2. สถานที่จัดเก็บวัตถุอันตรายต้องมิดชิด ปลอดภัย และอากาศถ่ายเทสะดวก	ถูก	83	97.6	2	85	100.0	1
3.3. ต้องทราบวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี	ถูก	84	98.8	1	84	98.8	2
4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต		99.60			100.00		
4.1. ต้นกล้าที่ควรถอนทิ้งอันดับแรกคือ ต้นกล้าที่เป็นโรค	ถูก	85	100.0	1	85	100.0	1
4.2. การวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม	ถูก	84	98.8	2	85	100.0	1
4.3. การทำความสะอาดเครื่องฟ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง	ถูก	85	100.0	1	85	100.0	1

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=170

ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	เฉลี่ย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรอง			เกษตรกรที่ได้รับรอง		
		มาตรฐาน GAP (n=85)			มาตรฐาน GAP (n=85)		
		จำนวน	ร้อยละ	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว		99.60		100.00			
5.1 เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของลูกค้า	ถูก	84	98.8	2	85	100.0	1
5.2 การคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก	ถูก	85	100.0	1	85	100.0	1
5.3 เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย	ถูก	85	100.0	1	85	100.0	1
6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง		99.60		100.00			
6.1 การใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว	ถูก	84	98.8	2	85	100.0	1
6.2 การแยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี	ถูก	85	100	1	85	100.0	1
6.3 การขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง	ถูก	85	100	1	85	100	1
7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล		60.77		92.93			
7.1. การใส่ชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม	ถูก	75	88.2	1	85	100.0	1
7.2. การทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งก่อนเริ่มทำงานและหลังทำงานในแปลง	ผิด*	15	17.6	3	85	100.0	1
7.3. การตรวจสุขภาพผู้ปฏิบัติงานในแปลงเป็นประจำสม่ำเสมอ	ถูก	65	76.5	2	67	78.8	2

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=170

ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	เฉลี่ย	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)			เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		
		จำนวน	ร้อยละ	อันดับ	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
8. การจดบันทึก			60.8			63.13	
8.1. มีเอกสารการบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก	ถูก	60	70.6	2	61	71.8	2
8.2. การจัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ สามารถตรวจสอบได้	ถูก	34	40.0	3	37	43.5	3
8.3. การเก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี	ถูก	61	71.8	1	63	74.1	1

หมายเหตุ * เฉลยคำตอบที่ถูกต้องไว้ในส่วนของการอ่านค่าตารางและแบบสอบถามภาคผนวก

จากตาราง 4.6 จากการสอบถามความรู้ด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตผัก ของอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านแหล่งน้ำ

1.1. น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพมาตรฐานน้ำบริโภคหรือเทียบเท่า โดยเฉพาะ พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 65.9 ตอบถูก

1.2. การเก็บตัวอย่างน้ำส่งตรวจ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะการเริ่มการผลิตและในช่วงเวลาที่สภาวะแวดล้อมเสี่ยงต่อการปนเปื้อน พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 65.9 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 18.8 ตอบถูก

1.3. ไม่สามารถนำน้ำที่เป็นแหล่งน้ำทิ้งรดพืชผักได้ พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 95.3 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 42.4 ตอบถูก

2. ด้านพื้นที่ปลูก

2.1. การเตรียมดินที่ดีช่วยลดปัญหา โรคระบาด แมลงศัตรูพืช และวัชพืชได้ พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 98.8 ตอบถูก

2.2. เก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะเริ่มจัดกระบวนการผลิต หรือในช่วงที่มีสภาวะแวดล้อมที่เสี่ยง พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 85.9 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 83.5 ตอบถูก

2.3. การวางแผนแปลงปลูก พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 78.8 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 42.4 ตอบถูก

3. การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร

3.1. หลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี” พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 97.6 ตอบถูก

3.2. สถานที่จัดเก็บวัตถุดิบทราย ต้องเก็บในสถานที่ที่มีมิดชิด ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 97.6 ตอบถูก

3.3. เกษตรกรจำเป็นต้องทราบวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มร้อยละ 98.8 ตอบถูกเท่ากัน

4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต

4.1. ต้นกล้าที่ควรถอนทิ้งอันดับแรกคือ ต้นกล้าที่เป็นโรค พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 ทุกคนตอบถูก

4.2. การวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 98.8 ตอบถูก

4.3. การทำความสะอาดเครื่องพ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 ตอบถูก

5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

5.1. เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 98.8 ตอบถูก

5.2. การคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 ตอบถูก

6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง

6.1. การใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 98.8 ตอบถูก

6.2. การแยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี และการขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม ร้อยละ 100.0 ตอบถูก

7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล

7.1. การใส่ชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 88.2 ตอบถูก

7.2. เกษตรกรต้องทำความสะอาดร่างกายโดยอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังฉีดพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 100.0 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 17.6 ตอบถูก

7.3. การตรวจสุขภาพผู้ปฏิบัติงานในแปลงเป็นประจำ สม่ำเสมอ พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 78.8 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 76.5 ตอบถูก

8. การจดบันทึก

8.1. เกษตรกรต้องมีเอกสารการบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 71.8 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 70.6 ตอบถูก

8.2. ควรจัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ สามารถตรวจสอบได้ พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 43.5 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 40.0 ตอบถูก

8.3. ควรเก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี พบว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 74.1 ตอบถูก ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 71.8 ตอบถูก

ตารางที่ 4.7 ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตผัก ในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

n=170

คะแนนความรู้	เกษตรกรที่ไม่ได้			เกษตรกรที่ได้		
	รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)			รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		
	จำนวนผู้ตอบ คำถามได้ ถูกต้อง	ร้อยละ	แปลผล	จำนวนผู้ตอบ คำถามได้ ถูกต้อง	ร้อยละ	แปลผล
1 - 5 คะแนน	0	0.0	น้อยที่สุด	0	0.0	น้อยที่สุด
6 - 10 คะแนน	0	0.0	น้อย	0	0.0	น้อย
11 - 15 คะแนน	10	11.8	ปานกลาง	0	0.0	ปานกลาง
16 - 20 คะแนน	50	58.8	มาก	14	16.5	มาก
21 - 24 คะแนน	25	29.4	มากที่สุด	71	68.5	มากที่สุด
คะแนนต่ำสุด	14			19		
คะแนนสูงสุด	23			24		
คะแนนเฉลี่ย	19.07		มาก	21.91		มากที่สุด
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		2.333			1.355	

จากตารางที่ 4.7 ระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตผัก ในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 58.8 มีความรู้ในหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก รองลงมาร้อยละ 29.4 มีความรู้ในระดับมากที่สุด และร้อยละ 11.8 มีความรู้ระดับปานกลาง โดยเกษตรกรได้คะแนนต่ำสุด 14 คะแนน สูงสุด 23 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 19.07 คะแนน

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 68.5 มีความรู้ในหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 16.5 มีความรู้ในระดับมาก โดยเกษตรกรได้คะแนนต่ำสุด 19 คะแนน สูงสุด 24 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 21.91 คะแนน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการปลูก, ด้านการดูแลรักษา, ด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และการจำหน่าย, ด้านการตลาด และด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็นปัญหา	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{x}$)	แปลผล	($\bar{x}$)	แปลผล	t	Sig.
	(S.D.)		(S.D.)		(n=170)	(n=170)
1. ด้านการปลูก	3.25	ปานกลาง	2.85	ปานกลาง		
	(0.714)		(1.022)			
1.1. ความเหมาะสมของ สภาพพื้นที่	2.91	ปานกลาง	2.84	ปานกลาง	-0.708	0.518
	(0.648)		(0.652)			
1.2. ขั้นตอนการผลิตมี ความยุ่งยาก	3.01	ปานกลาง	2.66	ปานกลาง	-2.328	0.000**
	(0.645)		(1.240)			
1.3. ขาดความรู้ในการ วางแผนการผลิต	3.42	มาก	2.79	ปานกลาง	-3.787	0.000**
	(0.807)		(1.319)			
1.4. โรค และ แมลง ระบาด	3.68	มาก	3.12	ปานกลาง	-4.484	0.018**
	(0.759)		(0.878)			
2. ด้านการดูแลรักษา	2.95	ปานกลาง	2.52	น้อย		
	(0.858)		(1.091)			
2.1. การใช้ปุ๋ยอย่างถูก วิธี	2.74	ปานกลาง	2.44	น้อย	-1.889	0.000**
	(0.819)		(1.248)			
2.2. การใช้สารเคมี ป้องกันกำจัดวัชพืช	2.78	ปานกลาง	2.26	น้อย	-3.425	0.005**
	(0.891)		(1.071)			

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐานGAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับ รองมาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{x}$)	แปลผล	($\bar{x}$)	แปลผล	t	Sig
	(S.D.)		(S.D.)		(n=170)	(n=170)
2.3. การใช้สารเคมีใน การป้องกันกำจัดโรคและ แมลง	2.93 (0.923)	ปานกลาง	2.59 (0.729)	น้อย	-2.675	0.029*
2.4. การจัดการศัตรูพืช แบบผสมผสาน	3.38 (0.801)	ปานกลาง	2.79 (1.319)	ปานกลาง	-3.513	0.000**
3. ด้านการเก็บเกี่ยว การ ขนส่ง และจำหน่าย	2.50 (1.134)	น้อย	2.15 (0.914)	น้อย		
3.1. จำนวนแรงงาน	2.61 (0.874)	ปานกลาง	1.81 (0.664)	น้อย	-6.720	0.000**
3.2. ความรู้เกี่ยวกับการ เก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	2.32 (1.293)	น้อย	1.73 (1.028)	น้อยที่สุด	-3.283	0.000**
3.3. การเน่าเสียของ ผลผลิตระหว่างขนย้าย	2.41 (1.168)	น้อย	2.39 (0.989)	น้อย	-0.142	0.020*
3.4. คุณ ภาพ ของ ผลผลิต	2.66 (1.201)	ปานกลาง	2.69 (0.976)	ปานกลาง	0.210	0.001**
4. ด้านการตลาด	3.40 (1.010)	มาก	2.74 (1.054)	ปานกลาง		
4.1. ความแน่นอนของ แหล่งจำหน่าย	2.80 (1.280)	ปานกลาง	1.95 (0.950)	น้อย	-4.900	0.000**
4.2. ราคาผลผลิต	3.95 (0.999)	มาก	3.01 (1.418)	ปานกลาง	-5.002	0.000**

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐานGAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{x}$)	แปลผล	($\bar{x}$)	แปลผล	t	Sig
	(S.D.)		(S.D.)		(n=170)	(n=170)
4.3. สภาวะผลผลิตผัก สิ้นตลาด	3.74 (0.710)	มาก	3.45 (0.500)	มาก	-3.123	0.003**
4.4. ความนิยมของ ผู้บริโภค	3.12 (1.051)	ปานกลาง	2.56 (1.349)	น้อย	-2.981	0.000**
5. ด้านการติดต่อ เจ้าหน้าที่นักส่งเสริม	3.15 (0.812)	ปานกลาง	3.18 (0.750)	ปานกลาง		
5.1. การสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.95 (0.999)	ปานกลาง	2.39 (1.206)	น้อย	-3.325	0.016*
5.2. ช่องทางการติดต่อ ข่าวสาร	3.26 (0.774)	ปานกลาง	3.45 (0.084)	มาก	1.883	0.007**
5.3. ความต่อเนื่องของ การแนะนำส่งเสริม	3.06 (0.777)	ปานกลาง	3.12 (0.878)	ปานกลาง	0.462	0.010**
5.4. ความต่อเนื่องของ การรับรองแปลง มาตรฐานจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง	3.34 (0.700)	ปานกลาง	3.78 (0.419)	มาก	4.921	0.000**

หมายเหตุ: * มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 4.8 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการปลูก พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการปลูก ระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.25 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก ด้านโรคและแมลงระบาด เฉลี่ย 3.68 ขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต เฉลี่ย 3.42 มีปัญหาในระดับปานกลาง ในเรื่องขั้นตอนการผลิตผักตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีความยุ่งยาก เฉลี่ย 3.01 และด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ เฉลี่ย 2.91 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการปลูก ระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.85 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลาง ในด้านโรคและแมลงระบาด เฉลี่ย 3.12 ด้านความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ เฉลี่ย 2.84 ขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต เฉลี่ย 2.79 และขั้นตอนการผลิตผักตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีความยุ่งยาก เฉลี่ย 2.66 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการปลูกของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ปัญหาเรื่องโรคและแมลงระบาด เกษตรกรขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต และขั้นตอนการผลิตผักตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีความยุ่งยาก

2. ด้านการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการดูแลรักษา ระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.95 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหา ระดับปานกลาง ในด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เฉลี่ย 3.38 การใช้สารเคมีในการกำจัดโรคและแมลง เฉลี่ย 2.93 การใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช เฉลี่ย 2.78 และการใช้ปุ๋ย อย่างถูกวิธี เฉลี่ย 2.74 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการดูแลรักษา ระดับน้อย เฉลี่ย 2.52 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลางในด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เฉลี่ย 2.79 และมีปัญหาในระดับน้อยในเรื่องการใช้สารเคมีในการกำจัดโรคและแมลง เฉลี่ย 2.59 การใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี เฉลี่ย 2.44 และการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช เฉลี่ย 2.26 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการดูแลรักษาผลผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่มพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ที่ระดับ 0.01 ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้ปุ๋ยและการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชอย่างถูกวิธี

3. ด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย ระดับน้อย เฉลี่ย 2.50 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลางในด้านคุณภาพผลผลิต เฉลี่ย 2.66 และด้านจำนวนแรงงาน เฉลี่ย 2.61 และมีปัญหาระดับน้อย คือการนำเสียของผลผลิตระหว่างขนย้าย เฉลี่ย 2.41 และความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เฉลี่ย 2.32 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย ระดับน้อย เฉลี่ย 2.15 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง ในด้านคุณภาพผลผลิต เฉลี่ย 2.69 มีปัญหาระดับน้อย คือการนำเสียของผลผลิตระหว่างขนย้าย เฉลี่ย 2.39 และด้านจำนวนแรงงาน เฉลี่ย 1.81 และมีปัญหาระดับน้อยที่สุด คือความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เฉลี่ย 1.73 ตามลำดับ

เปรียบเทียบปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่ายของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการนำเสียของผลผลิตระหว่างขนย้าย และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องคุณภาพของผลผลิต จำนวนแรงงาน และขาดความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตามลำดับ

4. ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการตลาด ระดับมาก เฉลี่ย 3.40 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับมากในด้านราคาผลผลิตตกต่ำ เฉลี่ย 3.95 สภาพะผลผลิตล้นตลาด เฉลี่ย 3.74 และระดับปานกลางในเรื่องความนิยมของผู้บริโภค เฉลี่ย 3.12 และความแน่นอนของแหล่งจำหน่าย เฉลี่ย 2.80 ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการตลาด ระดับปานกลาง เฉลี่ย 2.74 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับมาก ได้แก่ ผลผลิตล้นตลาด เฉลี่ย 3.45 ระดับปานกลาง ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ เฉลี่ย 3.01 ความนิยมของผู้บริโภค เฉลี่ย 2.56 และระดับน้อย ได้แก่ ความแน่นอนของแหล่งจำหน่าย เฉลี่ย 1.95 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการตลาด ของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 4 ประเด็นย่อย ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ความแน่นอนของแหล่งจำหน่าย สภาพะผลผลิตล้นตลาด และความนิยมของผู้บริโภค

5. ด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม ระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.15 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ ความต่อเนื่องของการรับรองแปลงมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฉลี่ย 3.34 ช่องทางการติดต่อข่าวสาร เฉลี่ย 3.26 ความต่อเนื่อง

ของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ เฉลี่ย 3.06 และ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฉลี่ย 2.95 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม ระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.18 พิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับมาก ได้แก่ ด้านความต่อเนื่องของการรับรองแปลงมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฉลี่ย 3.78 ช่องทางการติดต่อข่าวสาร เฉลี่ย 3.45 ระดับปานกลาง ได้แก่ ความต่อเนื่องของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ เฉลี่ย 3.12 และระดับน้อย ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฉลี่ย 2.39 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ความต่อเนื่องของการรับรองแปลงมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่องทางการติดต่อข่าวสาร และความต่อเนื่องของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่

ตารางที่ 4.9 สรุปปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย		ค่าเฉลี่ย	
	เกษตรกรที่ไม่ได้ GAP	แปลผล	เกษตรกรที่ได้ GAP	แปลผล
1. ด้านการปลูก	3.25	ปานกลาง	2.85	ปานกลาง
2. ด้านการดูแลรักษา	2.95	ปานกลาง	2.52	น้อย
3. ด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย	2.50	น้อย	2.15	น้อย
4. ด้านการตลาด	3.40	มาก	2.74	ปานกลาง
5. ด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม	3.15	ปานกลาง	3.18	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 สามารถสรุปปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรได้ดังนี้

เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาระดับมากในด้านการตลาด เฉลี่ย 3.40 รองลงมาคือด้านการปลูกระดับปานกลาง เฉลี่ย 3.25 ด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม เฉลี่ย 3.15 ด้านการดูแลรักษา เฉลี่ย 2.95 และด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่ายระดับน้อย เฉลี่ย 2.50 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม เฉลี่ย 3.18 รองลงมาคือด้านการปลูก เฉลี่ย 2.85 ด้านการตลาด เฉลี่ย 2.74 ปัญหาระดับน้อย ได้แก่ ด้านการดูแลรักษา เฉลี่ย 2.52 และด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย เฉลี่ย 2.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็น	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร			
1. ควรมีความรู้ในหลักการผลิตผักปลอดภัย	5	5.88	8	9.41
2. กำชับถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลัก	4	4.70	2	2.35
3. ควรมีการรวมกลุ่มกันผลิต เพื่อลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด และเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคา	1	1.17	-	-
ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่				
1. ให้ความรู้ในด้านการผลิตผักปลอดภัยเกษตรกรในพื้นที่	12	14.11	10	11.76
2. ติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง	-	-	7	20.00
ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน				
1. จัดสรรงบประมาณในการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร	12	14.11	14	16.40
2. เพิ่มช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร	-	-	25	29.41
3. ช่วยเรื่องราคาผลผลิตให้สูงขึ้น	23	27.05	25	29.41

จากตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า

เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร ร้อยละ 5.88 คือ เกษตรกรควรมีความรู้ในหลักการผลิตผักปลอดภัย ร้อยละ 4.70 เกษตรกรควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลัก และ ร้อยละ 1.17 เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันผลิต เพื่อลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด และเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคา

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 14.11 คือ เจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้ในด้านการผลิตผักปลอดภัยแก่เกษตรกรในพื้นที่

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ได้แก่ ร้อยละ 27.05 ควรช่วยเรื่องราคาผลผลิตให้สูงขึ้น และ ร้อยละ 14.11 หน่วยงานควรจัดสรรงบประมาณในการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร คือ ร้อยละ 9.41 เกษตรกรควรมีความรู้ในหลักการผลิตผักปลอดภัย และ ร้อยละ 2.35 เกษตรกรต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ คือ ร้อยละ 20.0 เจ้าหน้าที่ควรติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รองลงมา ร้อยละ 11.76 คือ ให้ความรู้ในด้านการผลิตผักปลอดภัยแก่เกษตรกรในพื้นที่

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน คือ ร้อยละ 29.41 ควรเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกรและ ร้อยละ 16.4 หน่วยงานควรช่วยเรื่องราคาผลผลิตให้สูงขึ้น จัดสรรงบประมาณในการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านแหล่งน้ำ 2. ด้านพื้นที่ปลูก 3. การใช้วัสดุอันตรายทางการเกษตร 4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต 5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติ 6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง 7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล 8. การจดบันทึก รายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ประเด็นความคิดเห็น	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับ รองมาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{x}$) (S.D.)	แปลผล	($\bar{x}$) (S.D.)	แปลผล	t (n=170)	Sig (n=170)
	1. ด้านแหล่งน้ำ	2.43 (1.318)	น้อย	3.12 (1.232)	ปานกลาง	
1.1. น้ำที่ใช้ในกิจกรรมการ ผลิตต้องสะอาด ไม่เสี่ยงต่อ การปนเปื้อน	2.75 (1.405)	ปานกลาง	3.74 (1.114)	มาก	-5.081	0.046*
1.2. การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อ ตรวจวิเคราะห์	2.39 (1.206)	น้อย	2.93 (1.055)	ปานกลาง	-3.113	0.345
1.3. การมีปริมาณน้ำ เพียงพอตลอดทั้งปี	2.16 (1.344)	น้อย	2.98 (1.527)	ปานกลาง	-3.679	0.022*
2. ด้านพื้นที่ปลูก	3.56 (0.752)	มาก	3.27 (0.628)	มาก		
2.1. ดิน มีความอุดม สมบูรณ์เหมาะสมแก่การปลูก ผัก	3.65 (0.702)	มาก	3.60 (0.493)	มาก	-0.506	0.000**
2.2. ปราศจากการปนเปื้อน ของสารเคมีในดิน	3.76 (0.868)	มาก	3.41 (0.729)	มาก	-2.871	0.001**
2.3. การวางผังแปลง โดย คำนึงผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อม	3.29 (0.687)	ปานกลาง	2.81 (0.664)	ปานกลาง	-4.656	0.256

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{X}$) (S.D.)	แปลผล	($\bar{X}$) (S.D.)	แปลผล	t (n=170)	Sig (n=170)
	3. การใช้วัตถุดิบอันตรายทาง การเกษตร	4.28 (0.459)	มากที่สุด	4.08 (0.610)	มาก	
3.1. การใช้สารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตาม คำแนะนำ/ฉลากที่ขึ้น ทะเบียนไว้ข้างขวด	4.21 (0.490)	มากที่สุด	4.15 (0.699)	มากที่สุด	-0.635	0.003**
3.2. มีสถานที่เก็บวัตถุ อันตรายที่มีดขีด ห่างไกล จากแหล่งอาหาร สัตว์เลี้ยง และเครื่องนุ่งห่ม	4.15 (0.362)	มาก	3.82 (0.383)	มาก	-5.758	0.411
3.3. หลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี”	4.49 (0.526)	มากที่สุด	4.28 (0.750)	มากที่สุด	-2.132	0.000**
4. ด้านการจัดการคุณภาพ ในกระบวนการผลิต	4.03 (0.478)	มาก	3.82 (0.765)	มาก		
4.1. ควรวางแผนการ ผลิตและการดูแลรักษาพืช ที่เหมาะสม	3.82 (0.467)	มาก	3.16 (0.898)	ปานกลาง	-6.001	0.000**
4.2. การจัดการสารเคมี และปุ๋ยเคมีไม่ให้ปนเปื้อน ผลผลิต	4.12 (0.359)	มาก	4.15 (0.699)	มาก	0.414	0.000**
4.3. ทำความสะอาด เครื่องฟ่นสารเคมีและ อุปกรณ์หลังการใช้ทุกครั้ง	4.15 (0.608)	มาก	4.15 (0.699)	มาก	0.000	0.018*

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐานGAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{x}$) (S.D.)	แปลผล	($\bar{x}$) (S.D.)	แปลผล	t (n=170)	Sig (n=170)
	5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว	4.21 (0.395)	มากที่สุด	4.19 (0.716)	มาก	
5.1. ควรเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาดหรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า	4.39 (0.490)	มากที่สุด	4.28 (0.750)	มากที่สุด	-1.09	0.000**
5.2. ควรคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก	4.12 (0.359)	มาก	4.15 (0.699)	มาก	0.414	0.000**
5.3. ควรเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย	4.13 (0.338)	มาก	4.15 (0.699)	มาก	0.28	0.000**
6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง	4.11 (0.458)	มาก	4.19 (0.716)	มาก		
6.1. การใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยว	3.96 (0.544)	มาก	4.15 (0.699)	มาก	1.959	0.000**
6.2. แยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี	4.27 (0.473)	มากที่สุด	4.28 (0.750)	มากที่สุด	0.122	0.000**
6.3. ขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง	4.12 (0.359)	มาก	4.15 (0.699)	มาก	0.414	0.000**

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	เกษตรกรที่ไม่ได้ รับรองมาตรฐาน GAP (n=85)		เกษตรกรที่ได้รับรอง มาตรฐาน GAP (n=85)		ค่าสถิติ	
	($\bar{x}$) (S.D.)	แปลผล	($\bar{x}$) (S.D.)	แปลผล	t (n=170)	Sig (n=170)
	7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล	3.80 (0.565)	มาก	3.78 (0.561)	มาก	
7.1. การฉีดสารเคมี ควร สวมชุดอุปกรณ์ป้องกัน สารเคมีที่รัดกุม	3.53 (0.733)	มาก	3.60 (0.493)	มาก	0.737	0.000**
7.2. ควรทำความสะอาด ร่างกายทุกครั้งหลังการ ฉีดพ่นสารเคมีในแปลง ผัก	4.27 (0.473)	มากที่สุด	4.15 (0.699)	มาก	-1.286	0.005**
7.3. ตรวจสอบสุขภาพเป็น ประจำสม่ำเสมอ	3.61 (0.490)	มาก	3.60 (0.493)	มาก	-0.156	0.756
8. การจดบันทึก	1.40 (0.710)	ไม่เห็นด้วย	2.00 (0.964)	น้อย		
8.1. มีการบันทึกทุก ขั้นตอนการผลิตผัก	1.40 (0.710)	ไม่เห็นด้วย	2.09 (1.076)	น้อย	-4.963	0.000**
8.2. จัดเก็บเอกสารเป็น ระเบียบ สามารถ ตรวจสอบได้	1.40 (0.710)	ไม่เห็นด้วย	1.98 (0.899)	น้อย	-4.637	0.000**
8.3. เก็บข้อมูลการผลิต อย่างน้อย 5 ปี	1.40 (0.710)	ไม่เห็นด้วย	1.94 (0.917)	น้อย	-4.3	0.000**

หมายเหตุ: * มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 4.11 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านแหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยระดับน้อย ในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านแหล่งน้ำ เฉลี่ย 2.43 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยระดับปานกลาง ว่าน้ำที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตต้องสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน เฉลี่ย 2.75 เห็นด้วยระดับน้อย ในเรื่องการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ และการมีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี เฉลี่ย 2.39, 2.16 ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยระดับปานกลาง ในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านแหล่งน้ำ เฉลี่ย 3.12 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ น้ำที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตต้องสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน เฉลี่ย 3.74 ระดับปานกลาง ได้แก่ การมีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี เฉลี่ย 2.98 และการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ เฉลี่ย 2.93 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านการเลือกแหล่งน้ำของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ น้ำที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตต้องสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน และควรเลือกพื้นที่ปลูกผักที่มีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี

2. ด้านพื้นที่ปลูก เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านพื้นที่ปลูก ในระดับมาก เฉลี่ย 3.56 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย พบว่าเกษตรกรมีการเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ ที่ดินที่ใช้ในการปลูกผักต้องปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน และสภาพดินต้องมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกผัก เฉลี่ย 3.76 และ 3.65 ตามลำดับและเห็นด้วยระดับปานกลาง ในเรื่องการวางผังแปลงโดยคำนึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เฉลี่ย 3.29

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยระดับมาก ในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านพื้นที่ปลูก เฉลี่ย 3.27 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก ในเรื่อง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกผักต้องมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกผัก และต้องเป็นพื้นที่ที่ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน เฉลี่ย 3.60, 3.41 และเห็นด้วยระดับปานกลาง ได้แก่ การวางผังแปลงโดยคำนึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เฉลี่ย 2.81

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพื้นที่ปลูกของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 คือ พื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกผักกรรมมีสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์และปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน

3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยมากที่สุด เฉลี่ย 4.28 ในด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ การใช้สารเคมีตามหลักการ “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี” เฉลี่ย 4.49 การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตามคำแนะนำ/ฉลากที่ขึ้นทะเบียนไว้ข้างขวด เฉลี่ย 4.21 และยอมรับระดับมาก ได้แก่ สถานที่เก็บวัตถุอันตรายที่มีฉลาก ห่างไกลจากแหล่งอาหาร สัตว์เลี้ยงและเครื่องนุ่งห่ม เฉลี่ย 4.15 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ในระดับมาก เฉลี่ย 4.08 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุดในประเด็น การใช้สารเคมีตามหลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี” และการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตามคำแนะนำ/ฉลากที่ขึ้นทะเบียนไว้ข้างขวด เฉลี่ย 4.28, 4.15 ตามลำดับ และเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ สถานที่เก็บวัตถุอันตรายที่มีฉลาก ห่างไกลจากแหล่งอาหาร สัตว์เลี้ยงและเครื่องนุ่งห่ม เฉลี่ย 3.82 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องหลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี” และเกษตรกรผู้ผลิตผักกรรมใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำ/ฉลากที่ขึ้นทะเบียนไว้ข้างขวด

4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ในระดับมาก เฉลี่ย 4.03 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีเห็นด้วยในเรื่อง การทำความสะอาดเครื่องพ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง เฉลี่ย 4.15 การจัดการสารเคมีและปุ๋ยเคมีไม่ให้ปนเปื้อนผลผลิต เฉลี่ย 4.12 และการวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม เฉลี่ย 3.82 ตามลำดับ

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ในระดับมาก เฉลี่ย 3.82 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ การทำความสะอาดเครื่องพ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง และการจัดการสารเคมีและปุ๋ยเคมีไม่ให้ปนเปื้อนผลผลิตในระดับที่เท่ากัน เฉลี่ย 4.15 และเห็นด้วยระดับปานกลาง ได้แก่ การวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม เฉลี่ย 3.16

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการทำความสะอาดเครื่องฟ่นสารเคมีและอุปกรณ์หลังการใช้ทุกครั้ง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องการจัดการสารเคมีและปุ๋ยเคมีไม่ให้ปนเปื้อนผลผลิต และการวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม

5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ในระดับมากที่สุด เฉลี่ย 4.21 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด ในเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า เฉลี่ย 4.39 เห็นด้วยระดับมาก ในเรื่องการเก็บเกี่ยวผลผลิต ควรเก็บเกี่ยวด้วยความระมัดระวัง เพื่อลดการเสียหาย และคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก เฉลี่ย 4.13 และ 4.12 ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยระดับมากในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 4.19 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ การเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า เฉลี่ย 4.28 เห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ ควรคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวังลดการเสียหาย เฉลี่ย 4.12 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นในหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 ทั้ง 3 ประเด็น คือ (1) ควรเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า (2) คัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และ (3) เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในเรื่องการคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย น้อยกว่าเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP

6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง ในระดับมาก เฉลี่ย 4.11 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ ควรแยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี เฉลี่ย 4.27 ระดับมาก ได้แก่ ขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง เฉลี่ย 4.12 และการใช้วัสดุ

ปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสิ่งปนเปื้อน เชื้อราและสิ่งสกปรกหรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดิน เฉลี่ย 3.96 ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง ในระดับมาก เฉลี่ย 4.19 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด ว่าควรแยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี เฉลี่ย 4.28 เห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ ขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง และการใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสิ่งปนเปื้อน เชื้อราและสิ่งสกปรกหรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดินในระดับที่เท่ากัน เฉลี่ย 4.15

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดี ด้านการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 3 ประเด็นคือ (1) แยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี (2) ขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง และ (3) การใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสิ่งปนเปื้อน เชื้อราและสิ่งสกปรกหรือสิ่งอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดิน โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP นั้นเห็นด้วยกับทั้ง 3 ประเด็นย่อย น้อยกว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP

7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ในระดับมาก เฉลี่ย 3.80 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด ในเรื่องการทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งหลังการทำงาน และฉีดพ่นสารเคมีในแปลงผัก เฉลี่ย 4.27 และเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ การตรวจสุขภาพผู้ปฏิบัติงานในแปลงเป็นประจำ สม่ำเสมอ เฉลี่ย 3.61 และการฉีดสารเคมี ควรสวมชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม เฉลี่ย 3.53 ตามลำดับ

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ในระดับมาก เฉลี่ย 3.78 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยระดับมาก ได้แก่ การทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งหลังการทำงาน และฉีดพ่นสารเคมีในแปลงผัก เฉลี่ย 4.15 และเห็นด้วยระดับมาก เกี่ยวกับการฉีดสารเคมี ว่าควรสวมชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม และการตรวจสุขภาพผู้ปฏิบัติงานในแปลงเป็นประจำ สม่ำเสมอในระดับที่เท่ากัน เฉลี่ย 3.60

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติตามการเกษตรที่ดี ด้านสุขลักษณะของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.01 ได้แก่ ควรทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งหลังการฉีดพ่นสารเคมีในแปลงผัก และการฉีดสารเคมีควรสวมชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม

8. การจดบันทึก พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ไม่เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการจดบันทึก เฉลี่ย 1.40 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่าเกษตรกรไม่เห็นด้วยในทุกประเด็นเท่ากันคือ เกษตรกรควรมีการบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก จัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ สามารถตรวจสอบได้ และการเก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี เฉลี่ย 1.40

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในหลักการปฏิบัติตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการจดบันทึกในระดับน้อย เฉลี่ย 2.00 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่าเกษตรกรมีการบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก เฉลี่ย 2.09 การจัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบสามารถตรวจสอบได้ เฉลี่ย 1.98 และการเก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี เฉลี่ย 1.94 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบประเด็นความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ด้านการจดบันทึกของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก (2) จัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ ให้สามารถตรวจสอบได้ และ (3) เก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี เพื่อการตามสอบย้อนกลับ

ตารางที่ 4.12 แสดงผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย		ค่าสถิติ	
	ไม่ได้ GAP	ได้ GAP	t (n=170)	Sig. (n=170)
1. สภาพการผลิตและสภาพการตลาดของเกษตรกร	85.53	95.86	-2.552	0.364
2. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	79.45	91.37	-1.290	0.024*
3. ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	3.05	2.69	1.562	0.867
4. ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี	3.48	3.55	-0.175	0.432

หมายเหตุ * มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.12 พบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีสภาพการผลิต สภาพปัญหา และความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านของความรู้ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่อง การเก็บตัวอย่างน้ำและดินเพื่อตรวจวิเคราะห์ แหล่งน้ำที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในกิจกรรมการผลิต การวางผังแปลงและวางแผนการผลิต สุขลักษณะส่วนบุคคล และการจัดบันทึก

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอน้ำมวง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้เสนอประเด็น โดยจำแนก เป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอน้ำมวง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร 5) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกผัก ในอำเภอน้ำมวง และเป็นเกษตรกรที่แจ้งขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2562/63 จำนวน 294 ราย ซึ่งมีทั้งเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ให้มีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งสิ้น 170 ราย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเปรียบเทียบกันคือ เกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 85 ราย และเกษตรกรผู้ผลิตผักที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP จำนวน 85 ราย โดยสุ่มตัวอย่างตามรายชื่อผู้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ผลิตผัก ในปี 2562/2563 จำนวน 8 ตำบล จากนั้นสุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละตำบลตามสัดส่วนของประชากร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามทั้งแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิดและปลายปิด โดยเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ทดสอบความเชื่อมั่นกับเกษตรกรผู้ปลูกผักที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 ราย โดยนำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability statistics) หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปผลการทดสอบมี ดังนี้

1) ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีค่า cronbach's alpha เท่ากับ 0.965

2) ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร มีค่า cronbach's alpha เท่ากับ 0.871

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยออกไปสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ผลิตผักในอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีขั้นตอนดังนี้ จัดทำแผนการออกเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ประสานงานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบล ทั้ง 8 ตำบล ได้แก่ ท่าม่วง, วังศาลา, ท่งทอง, เขาน้อย, ม่วงชุม, บ้านใหม่, พังครุ และรางสาตี เพื่อประสานงานกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ และผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้นัดหมายด้วยตนเอง จำนวน 170 ราย

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การจัดอันดับ (ranking) และเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้ T-test

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพทางสังคมของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 51.8 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.89 ปี จบชั้นประถมศึกษา มีประสบการณ์การผลิตผักเฉลี่ย 9.26 ปี มีการติดต่อรับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1.21 ครั้ง/ปี และร้อยละ 96.5 ขายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 52.9 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.71 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 36.6 มีประสบการณ์ในการผลิตผักเฉลี่ย 11.78 ปี มีการติดต่อ/รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เฉลี่ย 2.56 ครั้ง/ปี และ ร้อยละ 75.3 ขายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง

2) *สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือปลูกพืชไร่ อาชีพรองคือปลูกผัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.49 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.65 คน ร้อยละ 88.2 ไม่มีการจ้างแรงงาน มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 12.68 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 3.40 ไร่ โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP จากกลุ่มตัวอย่างทุกราย ใช้ทุนของตนเอง

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกผัก มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.96 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.55 คน จำนวนแรงงานนอกครัวเรือนเฉลี่ย 1.24 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 10.88 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 3.88 ไร่ โดยเกษตรกรร้อยละ 70.6 ใช้ทุนของตนเอง

1.3.2 สภาพการผลิตและสภาพการตลาดผักของเกษตรกร

1) *สภาพการผลิตผัก* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ทุกคน ร้อยละ 100.0 จะเลือกปลูกผักในพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ มีการเตรียมการก่อนปลูก โดยใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ อายุเมล็ดพันธุ์ไม่ถึง 1 ปี และเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ตรงตามชนิดพืชที่ปลูก การดูแลรักษาจะให้น้ำเพียงพอตามความต้องการของแต่ละช่วงอายุของผัก การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยเก็บเกี่ยวตามอายุที่เหมาะสมตามความต้องการของกลุ่ม

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 96.5 จะเลือกพื้นที่ที่มีสภาพโครงสร้างดินเหมาะสมต่อชนิดผัก โดยเกษตรกรมีการเตรียมการก่อนปลูกโดยตากดิน 1 อาทิตย์ เพื่อฆ่าเชื้อโรค เกษตรกรทุกราย ร้อยละ 100.0 มีการใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ใหม่ อายุเมล็ดพันธุ์ไม่ถึง 1 ปี และเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ตรงตามชนิดพืชที่ปลูก ในส่วนการปลูกจะเลือกการปลูกที่เหมาะสมทั้งวิธีการปลูกและปริมาณของเมล็ดพันธุ์ มีการดูแลรักษาโดยการใช้น้ำในปริมาณที่เพียงพอตามความต้องการแต่ละช่วงอายุของผัก มีการใส่ปุ๋ยในระยะหลังปลูก 1-2 สัปดาห์ หรือระยะที่ต้นกล้าตั้งต้นได้แล้ว จนถึงระยะก่อนการเก็บเกี่ยวประมาณ 1 เดือน ส่วนในขั้นตอนการเก็บเกี่ยว เกษตรกรทุกรายจะเก็บเกี่ยวผักตามอายุที่เหมาะสม ล้างทำความสะอาด และเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ไม่ทำให้ผักเสียหายระหว่างขนส่ง

2) *สภาพการตลาด* ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 87.1 ของเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP จำหน่ายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง และร้อยละ 12.9 จำหน่ายผักด้วยตนเอง โดยมีแหล่งจำหน่ายคือตลาดศรีเมือง และตลาดไท ส่วนเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP ร้อยละ 89.4 จำหน่ายผักให้กับพ่อค้าคนกลาง และ ร้อยละ 51.8 จำหน่ายด้วยตนเองตามตลาดรับซื้อในชุมชน ส่งแหล่งจำหน่าย คือ ตลาดศรีเมือง และตลาดไท โดยมีเกษตรกรเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 7.1 มีการส่งสินค้ากับห้างสรรพสินค้า และโรงพยาบาลในพื้นที่

1.3.3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การวัดความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร จำนวน 24 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.8 มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก ได้คะแนนเฉลี่ย 19.07 คะแนน จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน

ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 68.5 มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ระดับมากที่สุด ได้คะแนนเฉลี่ย 21.91 คะแนน จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

1) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการปลูก ด้านการดูแลรักษา ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการตลาด และด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริมการเกษตร พบว่า

(1) ด้านการปลูก พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีปัญหาด้านการปลูกในระดับปานกลาง โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือ โรคและแมลงระบาด เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการปลูกของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ โรคและแมลงระบาด เกษตรกรขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต และขั้นตอนการผลิตผักตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมีความยุ่งยาก

(2) ด้านการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการดูแลรักษาของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ในเรื่องการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้ปุ๋ยและการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชอบ่างถูกวิธี

(3) ด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีปัญหาในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่ายของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการเน่าเสียของผลผลิตระหว่างขนย้าย และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องคุณภาพของผลผลิต จำนวนแรงงาน และขาดความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ตามลำดับ

(4) ด้านการตลาด ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีปัญหาในระดับมาก แต่เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีปัญหาระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาด้านการตลาดของเกษตรกรผู้ผลิตผักทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 4 ประเด็นย่อย ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ความแน่นอนของแหล่งจำหน่าย สภาวะผลผลิตผักล้นตลาด และความนิยมของผู้บริโภค

(5) ด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีปัญหาระดับปานกลาง โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ความต่อเนื่องของการรับรองแปลงมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่องทางการติดต่อข่าวสาร และความต่อเนื่องของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผัก ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร โดยพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ ต่อเกษตรกร ต่อเจ้าหน้าที่ ต่อหน่วยงานพบว่า

(1) ต่อเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. เกษตรกรควรมีความรู้ในหลักการผลิตผักปลอดภัย 2. คำนี้ถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลัก และ 3. เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันผลิต เพื่อลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด และเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคา

(2) ต่อเจ้าหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. ให้ความรู้ในด้านการผลิตผักปลอดภัยแก่เกษตรกรในพื้นที่ 2. ติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

(3) ต่อหน่วยงาน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1. จัดสรรงบประมาณในการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร 2. เพิ่มช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกร 3. ช่วยเรื่องราคาผลผลิตให้สูงขึ้น

1.3.5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยศึกษาประเด็น ทั้ง 8 ประเด็น ตามหลักการของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่กรมวิชาการกำหนด ได้แก่

1) ด้านแหล่งน้ำ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับน้อย ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบด้านแหล่งน้ำของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ใน 2 ประเด็นคือ น้ำที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตต้องสะอาดไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน และพื้นที่ปลูกผักควรมีปริมาณน้ำเพียงพอตลอดทั้งปี โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยใน 2 ประเด็นน้อยกว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP

2) *ด้านพื้นที่ปลูก* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วยในด้านพื้นที่ปลูกเฉลี่ยในระดับมาก เมื่อนำมาเปรียบเทียบทางสถิติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ พื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกผักควรมีสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์และปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีในดิน

3) *การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องหลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี” และเกษตรกรผู้ผลิตผักควรใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำ/ฉลากที่ขึ้นทะเบียนไว้ข้างขวด

4) *ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วยในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในเรื่องการทำความสะอาดเครื่องฟ้นสารเคมีและอุปกรณ์หลังการใช้ทุกครั้ง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในเรื่องการจัดการสารเคมีและปุ๋ยเคมีไม่ให้ปนเปื้อนผลผลิต และการวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม

5) *ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้ง 3 ประเด็น คือ (1) ควรเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่ม (2) คัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และ (3) เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในเรื่องการคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก และการเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย น้อยกว่าเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP

6) *ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง* ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 3 ประเด็นคือ (1) แยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี (2) ขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง และ (3) การใช้วัสดุปูรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันการ

ปนเปื้อนของสิ่งปฏิภูล เศษดินและสิ่งสกปรกหรือสิ่งอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดิน โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP นั้นเห็นด้วยกับทั้ง 3 ประเด็นย่อย น้อยกว่าเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP

7) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วยในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ควรทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งหลังการฉีดพ่นสารเคมีในแปลงผัก และการฉีดสารเคมีควรสวมชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม

8) การจดบันทึก ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ไม่เห็นด้วยกับการจดบันทึกกิจกรรมการผลิตผัก ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เห็นด้วยในระดับน้อย เมื่อนำมาเปรียบเทียบทางสถิติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก (2) จัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ ให้สามารถตรวจสอบได้ และ (3) เก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี เพื่อการตามสอบย้อนกลับ

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนมาก มีอายุเฉลี่ย 52.28 ปี ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยทำงาน เกษตรกรส่วนใหญ่เป็น คนในพื้นที่ ซึ่งมีความสะดวกในการติดต่อขึ้นทะเบียนเกษตรกร สอดคล้องกับข้อมูลผู้ขึ้นทะเบียนเกษตรกรอำเภอท่าม่วง ปี 2562 ที่หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรมีอายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.62 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) ระดับการศึกษาอยู่ในช่วงระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา ซึ่งถือว่าเกษตรกรมีความรู้ในระดับพื้นฐาน สามารถอ่านออกเขียนได้ และ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรปรับแผนการเยี่ยมเยียนเกษตรกร โดยการพบปะเยี่ยมเยียนทั้งแบบรายบุคคลและรายกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีอาชีพหลักคือปลูกพืชไร่ และอาชีพรองคือปลูกผัก ซึ่งเวลาส่วนใหญ่ของเกษตรกรจะทำกิจกรรมในส่วนของอาชีพหลักมากกว่า อีกทั้งการปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ตัวเกษตรกรเองนอกจากต้องหมั่นสำรวจแปลงผักอย่างสม่ำเสมอ ยังต้องมี

เวลาและความใส่ใจมากกว่าเกษตรกรผู้ผลิตผักทั่วไป อีกทั้งส่วนมากไม่มีการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน เนื่องจากเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิต ซึ่งเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 3.64 ไร่ และพบว่าต้นทุนส่วนใหญ่ของเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มาจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช ประกอบกับเกษตรกรมีการปลูกผักแบบเดิมซ้ำ ๆ ทำให้เป็นแหล่งระบาดของโรคและแมลงในพื้นที่ เป็นผลให้การป้องกันกำจัดแมลงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นการจะส่งเสริมเกษตรกรควรเริ่มจากการวางแผนการผลิต เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการแปลง การควบคุมการระบาดของโรคและแมลง แบ่งเวลาให้สอดคล้องกับกิจกรรมหลักของเกษตรกร เพื่อเกษตรกรจะสามารถดูแลผักได้อย่างทั่วถึง

2.3 สภาพการผลิตและสภาพการตลาดผักของเกษตรกร

2.3.1 สภาพการผลิตผัก ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 83.7 ของเกษตรกรที่ไม่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีทุกคน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ เกษตรกรจะเลือกปลูกผักในพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ อายุการเก็บไม่ถึง 1 ปี และเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามชนิดพืช มีการดูแลโดยการให้น้ำเพียงพอตามความต้องการของพืช และเก็บเกี่ยวในช่วงอายุที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติพื้นฐานของการปลูกผักทั่วไป เมื่อเทียบกับเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ถือว่ายังไม่ครบตามข้อกำหนดทั้ง 8 ข้อ ดังนั้น การส่งเสริมเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มในด้านการผลิต จึงมีแนวทางที่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดียังคงไม่ให้ความสำคัญต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรครบในทุกข้อ

2.3.2 สภาพการตลาด ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรทั้งที่ไม่ได้รับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนใหญ่ยังคงจำหน่ายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง สาเหตุเนื่องจากไม่มีจุดรับซื้อผักในพื้นที่ มีเพียงเล็กน้อยในกลุ่มของเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เริ่มมีการจำหน่ายผักด้วยตนเอง เนื่องจากปัจจุบันจังหวัดกาญจนบุรี มีการส่งเสริมการบริโภคผักปลอดภัยมากขึ้น สอดคล้องกับ (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2562) มุ่งเน้นส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรปลอดภัย เพื่อสามารถต่อตรงกับทางตลาดรับซื้อได้ โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดทำสัญญาเพิ่มช่องทางการขายสินค้าผัก GAP ตามห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล และเปิดตลาดเกษตรกรบริเวณหน้าสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำผักไปขายได้ แต่ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือ มาตรฐาน GAP ก่อน ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการผลิตผักที่ได้มาตรฐานตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทั้ง

ทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นอีกแนวทางที่จะจูงใจเกษตรกรให้หันมาปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.4 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีความรู้ในหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากกว่าเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน โดยเกษตรกร มีความรู้ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ ด้านพื้นที่ปลูก การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล และการจดบันทึก เนื่องจากเกษตรกรที่ขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะต้องได้รับการแนะนำส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่นักส่งเสริมการเกษตรในเบื้องต้นก่อนการตรวจประเมินแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ นาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.78-81) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมากถึงมากที่สุด แต่ในส่วนของเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดียังขาดความรู้ในเรื่อง การจัดเก็บเอกสารเพื่อการตามสอบและการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ เพราะเป็นเรื่องค่อนข้างไกลตัวสำหรับเกษตรกร ดังนั้นการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ควรมีการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละประเด็นที่ขาด ให้เกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในกิจกรรมได้

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

2.5.1 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มีปัญหาในด้านการตลาดมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการขาดความรู้ในการวางแผนการผลิต ประกอบกับผลผลิตล้นตลาด ส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งบางช่วงการผลิตประสบปัญหาการระบาดของโรคและแมลง ประกอบกับเกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง และผลผลิตได้รับความเสียหาย ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ประสบปัญหาเรื่องผลผลิตล้นตลาด เนื่องจากเกษตรกรยังคงขายผักผ่านพ่อค้าคนกลางเช่นเดียวกับเกษตรกรผู้ผลิตผักที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในรูปแบบโควต้า ประกอบกับปัจจุบันการติดตามตรวจรับรองแปลงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความต่อเนื่อง เกษตรกรต้องติดต่อบริษัทเอกชนเพื่อขอตรวจประเมินแปลง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จึงเป็นสาเหตุที่เกษตรกรเริ่มมีแนวโน้มจะไม่ต่ออายุ

ใบรับรองในปีต่อไป ดังนั้นในการสนับสนุนให้เกษตรกรขอรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินการแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มได้ตรงตามความต้องการ

2.6 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากผลการวิจัย เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยในด้านการจัดบันทึกข้อมูลการทำเกษตร เนื่องจากยังไม่เห็นถึงความสำคัญและมองว่ามีความยุ่งยากในขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นการเพิ่มภาระงานให้กับเกษตรกร สอดคล้องกับนาวิรินทร์ แก้วดวง (2558, น.87-88) พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านบันทึกข้อมูล และการตามสอบในส่วนของการจัดทำเอกสาร หรือแบบบันทึกการผลิตในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนั้นการแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรทราบและให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยของตนเองและผู้บริโภค ให้คำปรึกษาในเรื่องการจัดทำบันทึกกิจกรรมภายในแปลงปลูก โดยประยุกต์ให้เข้ากับระดับความรู้ของเกษตรกร เพื่อลดภาระ และช่วยให้เกษตรกรเข้าใจง่าย สามารถนำข้อมูลที่บันทึกไปปรับใช้ในกิจกรรมได้

โดยสรุป จากผลการวิจัยสามารถพิสูจน์สมมติฐานได้ว่า เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีสภาพการผลิต สภาพปัญหา และความคิดเห็นต่อหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านของความรู้ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่อง การเก็บตัวอย่างน้ำและดินเพื่อตรวจวิเคราะห์ แหล่งน้ำที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในกิจกรรมการผลิต การวางแผนการผลิต สุขลักษณะส่วนบุคคล และการจัดบันทึก ดังนั้นการส่งเสริมเกษตรกรควรมีการให้ความรู้ในแต่ละประเด็นที่เกษตรกรยังขาด ให้สามารถปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตผักมีความรู้ในหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอย่างถูกต้อง แต่ยังมีปัญหาด้านราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐาน GAP เกือบทั้งหมดยังคงขายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากไม่มีจุดรับซื้อในพื้นที่ อีกทั้งความไม่ต่อเนื่องของการตรวจติดตามแปลงของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบถูกตัดงบประมาณในการตรวจประเมินแปลง ทำให้เกษตรกรต้องขอรับรองมาตรฐาน GAP กับบริษัทเอกชนซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูง จึงส่งผลต่อการตัดสินใจในการขอรับรองมาตรฐาน GAP ของ

เกษตรกรทั่วไป และเกษตรกรที่เคยได้รับรองมาตรฐาน GAP ส่วนใหญ่เริ่มไม่ดำเนินการต่ออายุใบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรด้วยเช่นกัน

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

1) เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ เช่น โรคและแมลงระบาด เกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี อีกทั้งปุ๋ยและสารเคมีมีราคาแพง ดังนั้นเกษตรกรจึงควรมีการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ สารเคมี ปุ๋ยเคมี เพื่อลดปัญหาด้านต้นทุนการผลิต และร่วมกันวางแผนการผลิต เพื่อลดปัญหาผลผลิตล้นตลาด และเพิ่มอำนาจในการกำหนดราคาผลผลิต

2) เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มส่วนมากยังคงขายผักผ่านพ่อค้าคนกลาง สาเหตุหนึ่งมาจากจุดรับซื้ออยู่ห่างไกลจากแหล่งผลิต ดังนั้นควรเพิ่มจุดรวบรวมผลผลิตในพื้นที่ เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาของเกษตรกร

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

1) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างเครือข่าย และลดปัญหาด้านการผลิต

2) ให้ความรู้เรื่องการผลิตผักอย่างครบวงจร บริหารจัดการโดยใช้หลักตลาดนำการผลิต และการจดบันทึกกิจกรรมการปลูกเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตรวจประเมินแปลง

3) เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเริ่มมีแนวโน้มไม่ต่ออายุใบรับรอง เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของการตรวจติดตามแปลงของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นควรมีการประสานงานกันระหว่างนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่และนักวิชาการเกษตรผู้รับผิดชอบการตรวจประเมินแปลง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการติดตามกิจกรรม และการให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร

3.1.3 ต่อหน่วยงาน

1) การสนับสนุนทุนและปัจจัยการผลิต เช่น โรงคัดบรรจุ จุดรับซื้อในพื้นที่ เพิ่มตลาดสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในพื้นที่ เพื่อเป็นการขยายตลาดผัก GAP และลดปัญหาด้านการขนส่งของเกษตรกร

2) การทำงานแบบบูรณาการของสำนักงานเกษตรอำเภอ และกรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านการรับรองมาตรฐาน GAP ให้มีการติดตามตรวจประเมินแปลงอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริโภคการศึกษาถึงความนิยมของผู้บริโภคผักในพื้นที่ และการยอมรับต่อคุณภาพของผัก การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในปัจจุบัน

3.2.2 ควรศึกษาเรื่องการเพิ่มมูลค่าผัก GAP เช่น การแปรรูป เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายตามความต้องการของตลาด

3.2.3 ควรศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการผลิตผักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบและต่อยอดความรู้ในการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การส่งเสริมการเกษตร. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร.* (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *รายงานการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร.* สืบค้นจาก <http://farmer.doae.go.th/>
- โกสินทร์ แสงสว่าง. (2558). *การตัดสินใจผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดสระบุรี,* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2562). *ข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรดินรายจังหวัด.* ค้นคืนวันที่ 10 สิงหาคม 2563 จาก http://gisinfo.ldd.go.th/cd_land_map.html?land_type=LAND_SOIL&province_id=071&amphur_id=07106&tambol_id=
- จำเริญ หมีนวัน. (2556). *การยอมรับการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดปทุมธานี,* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โกล. ค้นคืนวันที่ 26 มิถุนายน 2563 จาก <https://kawisara2537.wordpress.com>.
- ธรรมศักดิ์ ทองเกตุ. (2562). *หลักการปลูกผัก.* สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.ku.ac.th/e-magazine/january44/agri/plant>
- นารถฤดี พันธุ์ทอง และคนอื่น ๆ. (2558). *การส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในโรงเรียนปิดขนาดใหญ่จังหวัดสิงห์บุรี.* (การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 12: ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, นครปฐม.
- นาวิินทร์ แก้วดวง. (2558). *การผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย,* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- นिरดา เป็นนางรอง. (2560). *การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- บุญยัง มากชุ่ม. (2555). *การจัดการการผลิตและการตลาดเกษตรปลอดภัยของกลุ่มเกษตรกรพอเพียง บึงบอน ตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ประกอบ แสงสุวรรณ. (2553). ปัจจัยทางเศรษฐกิจบางประการที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตหน่อไม้ฝรั่งตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี: กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยาสารกำแพงแสน*, 8(2), 21-34.
- ผักสวนครัว. (2560). *สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกผัก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2563 จาก http://554e33ddws.blogspot.com/2017/08/blog-post_69.html
- พัชระ อุ้นทรัพย์ และ สุพัตรา ศรีสุวรรณ. (2557). ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตข้าวตามระบบการจัดการคุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (จี เอ พี) อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร*, 45(2)(พิเศษ). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- พีรดา แซ่เตี๋ย. (2555). *การใช้เกษตรดีที่เหมาะสมในการผลิตผักเหียงของเกษตรกรในตำบลราชกรูดอำเภอเมือง จังหวัดระนอง*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ไพฑูรย์ คูนคง. (2557). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลนายายอาม อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เพ็ญแข อินทสุวรรณ. (2554). *เส้นทางผักผลไม้ไทยไปสหภาพยุโรป*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.mfa.go.th/business/th/articles>
- วศิน อินทพัฒน์กุล. (2558). *การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วรทัศน์ อินทรคัมพร (2563). *สรุปบทเรียนบทที่ 2 หลักการส่งเสริมการเกษตร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2563 จาก http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th/Course_online/Course/352311/2.pdf

- สำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี 2561-2564*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2563 จาก http://www.kanchanaburi.go.th/files/com_news_devpro.pdf
- สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2562) *ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด*, ประเด็นยุทธศาสตร์จังหวัดกาญจนบุรี ตามแผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี พ.ศ. 2561-2564. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.kanchanaburi.go.th/content/cate/7>
- สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง. (2562). *แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ปี 2561-2565* (ฉบับปรับปรุงปี 2562) กาญจนบุรี.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2552). *การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร*, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2563 จาก <https://dictionary.apps.royin.go.th>
- อรัญญา ชื่นจิต. (2562). *กระบวนการยอมรับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวของเกษตรกร อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา
- อดิศักดิ์ เหล่าพิมพ์. (2559). *มาตรฐานและการขอใบรับรองผักปลอดสาร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.organicfarmthailand.com>, กรกฎาคม 8, 2016
- อรุณี ยศบุตร. (2554). การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ในภาคตะวันตกของไทย ที่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและที่ปลูกแบบทั่วไป. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 35(2)(พิเศษ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้. เชียงใหม่.
- อารีรัตน์ สิริโชติ. (2555). *การใช้เทคโนโลยีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษของอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น*, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- Chang. (1974). *การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Methods)* ค้นคืนวันที่ 26 มิถุนายน 2563 จาก <http://agecon-extens.agri.cmu.ac.th>
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. Third edition. New York : Harper and Row Publication.

ภาคผนวก

เลขที่ แบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ทำตอบฟัง แล้วให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความ และเติมคำตอบลงในช่องว่างในแต่ละข้อคำถามให้ตรงตามความคิดเห็นของผู้ทำตอบ

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ระดับการศึกษาของเกษตรกร

3.1 ไม่ได้รับการศึกษา 3.2 จบระดับประถมศึกษา

3.3 จบระดับมัธยมศึกษา 3.4 จบระดับปริญญาตรี

3.5 สูงกว่าจบระดับปริญญาตรี

4. ประสบการณ์การปลูกผัก ..... ปี

5. ท่านเคยติดต่อ/รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน.....ครั้ง/ในรอบปีที่ผ่านมา

6. ผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิต

6.1 เกษตรกร   6.2 พ่อค้าคนกลาง   6.3 อื่น ๆ ระบุ .....

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. อาชีพหลัก (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

1.1 ปลูกผัก   1.2 ปลูกพืชไร่ (อ้อย, มันสำปะหลัง)
 1.3 ปลูกข้าว   1.4 อาชีพอื่น ระบุ.....

2. อาชีพรอง (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

2.1 ปลูกผัก   2.2 ปลูกพืชไร่ (อ้อย, มันสำปะหลัง)
 2.3 ปลูกข้าว   2.4 อาชีพอื่น ระบุ.....

3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน .....

4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน .....

5. จำนวนแรงงานนอกครัวเรือน .....

6. พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด .....

7. พื้นที่ปลูกผัก .....

8. แหล่งเงินทุนในการปลูกผัก

8.1 ใช้ทุนตนเอง   8.2 ธกส.   8.3 สหกรณ์การเกษตร
 8.4 จากนายทุน/โรงงาน   8.5 อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตผักของเกษตรกร

คำชี้แจง ท่านมีวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตผักเป็นอย่างไร โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตารางตามความเป็นจริง เพื่อความถูกต้องและแม่นยำในการนำข้อมูลไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ

หัวข้อ	การปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
2.1 สภาพการผลิต		
2.1.1 การเลือกพื้นที่		
1) เลือกปลูกผักในพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ เช่น บ่อน้ำขุด บ่อน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ คลอง อ่างเก็บน้ำ คลองชลประทานหรือแนวส่งน้ำชลประทาน		
2) ที่ดินมีสภาพโครงสร้างดินที่เหมาะสมต่อชนิดผัก		
3) เลือกพื้นที่ปลูกห่างไกลจากโรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ		
2.1.2 การเตรียมการก่อนการปลูก		
1) การเตรียมแปลง		
- เตรียมแปลงด้วยการยกแปลงสูงประมาณ 20-30 เซนติเมตรหรือขุดร่องลึก		
- ทำการไถพรวนแปลงทิ้งไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ เพื่อตากแดดและฆ่าเชื้อโรค		
- หว่านปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมี พร้อมไถกลบแปลง		
2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์		
- เมล็ดพันธุ์ผักที่ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ใหม่ อายุเมล็ดพันธุ์ไม่ถึง 1 ปี		
- เมล็ดพันธุ์ที่ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ตรงตามชนิดพืชที่ปลูก และไม่มีเมล็ดพันธุ์อื่นปลอมปน		
- ทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ รวมถึงคัดแยกเมล็ดพันธุ์ที่ไม่สมบูรณ์ออกด้วยวิธีนำไปแช่น้ำ และนำเมล็ดที่ลอยน้ำออก		

หัวข้อ	การปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
2.1.3 การปลูก		
1) เลือกวิธีตามความเหมาะสมของแต่ละชนิดพืช ได้แก่ การหว่านเมล็ด การปลูกด้วยต้นกล้า หรือการหยอดเมล็ด		
2) ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในปริมาณที่เหมาะสมแต่ละชนิดผัก		
3) ปลูกในระยะที่เหมาะสม มีการคัดแยกแปลงปลูก		
2.1.4 การดูแลรักษา		
1) การให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เพียงพอตามความต้องการแต่ละช่วงอายุของผัก		
2) การใช้สารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลง สลับกับการใช้สารเคมี		
3) การใส่ปุ๋ยในระยะหลังปลูก 1-2 สัปดาห์ หรือระยะที่ต้นกล้าตั้งต้นได้แล้ว จนถึงระยะก่อนการเก็บเกี่ยวประมาณ 1 เดือน		
2.1.5 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว		
1) การเก็บเกี่ยวตามอายุที่เหมาะสมของผัก ไม่แก่หรืออ่อนเกินไป		
2) การล้างทำความสะอาด หรือคัดแยกชิ้นส่วนผักที่เน่าเสียก่อนการบรรจุ		
3) การใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับชนิดผัก ไม่ทำให้ผักช้ำหรือเสียหายระหว่างขนส่ง		
2.2 สภาพการตลาด		
2.2.1 ลักษณะการจำหน่าย		
1) การนำไปจำหน่ายด้วยตนเอง (ตลาดไท,ตลาดศรีเมือง)		
2) พ่อค้าคนกลางมารับซื้อที่แปลง		
3) การส่งห้างสรรพสินค้า		

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำชี้แจง ท่านมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นอย่างไร หากตอบว่าถูก โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องตารางถูก หากตอบว่าผิด ทำเครื่องหมาย ✗ ในช่องตารางผิด

คำถาม	ถูก	ผิด
1. ด้านแหล่งน้ำ		
1) น้ำที่ใช้หลังการเก็บเกี่ยวต้องมีคุณภาพมาตรฐานน้ำบริโภคหรือเทียบเท่า โดยเฉพาะ	/	
2) การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ ปีละ 2 ครั้ง เฉลี่ย การเก็บตัวอย่างน้ำส่งตรวจ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะการเริ่มการผลิตและในช่วงเวลาที่สภาวะแวดล้อมเสี่ยงต่อการปนเปื้อน		/
3) สามารถนำน้ำที่เป็นแหล่งน้ำทิ้งรดพืชผักได้ เฉลี่ย ไม่สามารถนำน้ำที่เป็นแหล่งน้ำทิ้งรดพืชผักได้		/
2. ด้านพื้นที่ปลูก		
4) การเตรียมดินที่ดีช่วยลดปัญหา โรคระบาด แมลงศัตรูพืช และวัชพืชได้	/	
5) เก็บตัวอย่างดินส่งตรวจทุกครั้งก่อนการปลูก เพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของสารเคมี	/	
6) การวาดผังแปลงปลูก	/	
3. การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร		
7) หลักการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี”	/	
8) สถานที่จัดเก็บวัตถุอันตราย ต้องเก็บในสถานที่ที่มีดัดจริต ปลอดภัย อากาศถ่ายเทสะดวก	/	
9) เกษตรกรจำเป็นต้องทราบวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสารเคมี	/	
4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต		
10) ต้นกล้าที่ควรถอนทิ้งอันดับแรกคือ ต้นกล้าที่เป็นโรค	/	
11) การวางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม	/	
12) การทำความสะอาดเครื่องฟ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังจากใช้ทุกครั้ง	/	

คำถาม	ถูก	ผิด
5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว		
13) เก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า	/	
14) การคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก	/	
15) เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย	/	
6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง		
16) การใช้วัสดุปรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสิ่งปนื้อกมล เศษดินและสิ่งสกปรกหรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดิน	/	
17) การแยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี	/	
18) การขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง	/	
7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล		
19) การใส่ชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม	/	
20) การทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งก่อนเริ่มทำงานและหลังทำงานในแปลง เกษตรกรต้องทำความสะอาดร่างกายโดยอาบน้ำ สระผม และเปลี่ยนเสื้อผ้าทันทีหลังฉีดพ่นวัตถุอันตรายทางการเกษตร		/
21) การตรวจสุขภาพผู้ปฏิบัติงานในแปลงเป็นประจำ สม่ำเสมอ	/	
8. การจดบันทึก		
22) มีเอกสารการบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก	/	
23) การจัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ สามารถตรวจสอบได้	/	
24) การเก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี	/	

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำชี้แจง ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในแต่ละประเด็น ปัญหาในระดับใดบ้าง โดยให้ทำเครื่องหมาย $\checkmark$ ลงในช่องแสดงระดับของปัญหาของท่านตามความเป็นจริง ระดับของปัญหามี 5 ระดับ ได้แก่

5 = ระดับของปัญหามากที่สุด   4 = ระดับของปัญหามาก   3 = ระดับของปัญหาปานกลาง
2 = ระดับของปัญหาน้อย   1 = ระดับของปัญหาน้อยที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				
	5	4	3	2	1
4.1 ด้านการปลูก					
1. ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่					
2. ขั้นตอนการปลูกมีความยุ่งยาก					
3. ความรู้ในการวางแผนการผลิต					
4. โรคและแมลงระบาด					
4.2 ด้านการดูแลรักษา					
1. การใช้ปุ๋ยเคมีตามความต้องการของพืช					
2. การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช					
3. การใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงอย่างถูกวิธี					
4. การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน					
4.3 ด้านการเก็บเกี่ยว การขนส่ง และจำหน่าย					
1. จำนวนแรงงานไม่เพียงพอกับการผลิตผัก					
2. ขาดความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม					
3. การเน่าเสียของผลผลิตระหว่างขนย้าย					
4. คุณภาพของผลผลิตตกต่ำ					

ประเด็นปัญหา	ระดับของปัญหา				
	5	4	3	2	1
4.4 ด้านการตลาด					
1. ความแน่นอนของแหล่งจำหน่าย					
2. ราคาผลผลิตตกต่ำ					
3. สภาพะผลผลิตฝักล้นตลาด					
4. ความนิยมของผู้บริโภคลดลง					
4.5 ด้านการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม					
1. การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
2. ขาดช่องทางการติดต่อข่าวสาร					
3. ความต่อเนื่องของการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่					
4. ความต่อเนื่องของการรับรองแปลงมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					

ข้อเสนอแนะ ในด้านการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตฝักตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร .....

.....

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่.....

.....

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

คำชี้แจง ท่านมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในประเด็น

ต่อไปนี้ระดับใด ให้ทำเครื่องหมาย $\surd$ ลงในช่องแสดงระดับของความคิดเห็นมี 5 ระดับ ได้แก่

5 = ระดับเห็นด้วยมากที่สุด

4 = ระดับเห็นด้วยมาก

3 = ระดับเห็นด้วยปานกลาง

2 = ระดับเห็นด้วยน้อย

1 = ไม่เห็นด้วย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านแหล่งน้ำ					
1) น้ำที่ใช้ในกิจกรรมการผลิตต้องสะอาดเทียบเท่าน้ำบริโภค ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน					
2) การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์ก่อนใช้ในแปลงผัก					
3) ควรปริมาณน้ำเพียงพอใช้ในกิจกรรมตลอดทั้งปี					
2. ด้านพื้นที่ปลูก					
1) ดินควรมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การปลูกผัก					
2) พื้นที่ปลูกผักต้องปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมี					
3) มีการวางผังแปลง โดยคำนึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม					
3. ด้านการใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร					
1) ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ตามคำแนะนำ/ฉลากที่ขึ้นทะเบียนไว้ข้างขวด					
2) มีสถานที่เก็บวัตถุดิบทรายที่มิดชิด ห่างไกลจากแหล่งอาหาร สัตว์เลี้ยงและเครื่องนุ่งห่ม					
3) หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี “ถูกต้อง ถูกเวลา ถูกวิธี”					
4. ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิต					
1) วางแผนการผลิตและการดูแลรักษาพืชที่เหมาะสม					
2) จัดการสารเคมีและปุ๋ยเคมีไม่ให้ปนเปื้อนผลผลิต					
3) ทำความสะอาดเครื่องฟ่นสารเคมีและอุปกรณ์ภายหลังการใช้ทุกครั้ง					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว					
1) การเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมตามความต้องการของตลาด หรือตามข้อกำหนดของกลุ่มค้า					
2) การคัดแยกผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออก					
3) การเก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยความระมัดระวัง ลดการเสียหาย					
6. ด้านการผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงปลูก และการขนส่ง					
1) การใช้วัสดุรองพื้นในบริเวณพักผลผลิตที่เก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสิ่งปนื้อกมล เศษดินและสิ่งสกปรกหรือสิ่งที่เป็นอันตรายอื่น ๆ จากพื้นดิน					
2) ควรแยกภาชนะที่ใช้เก็บเกี่ยวกับภาชนะที่ใส่สารเคมี					
3) ขนย้ายผลผลิตด้วยความระมัดระวัง					
7. ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล					
1) การฉีดสารเคมี ควรสวมชุดอุปกรณ์ป้องกันสารเคมีที่รัดกุม					
2) การทำความสะอาดร่างกายทุกครั้งหลังการทำงาน และฉีดพ่นสารเคมีในแปลงผัก					
3) การตรวจสอบสุขภาพผู้ปฏิบัติงานในแปลงเป็นประจำสม่ำเสมอ					
8. การจดบันทึก					
1) มีการบันทึกทุกขั้นตอนการผลิตผัก					
2) การจัดเก็บเอกสารเป็นระเบียบ สามารถตรวจสอบได้					
3) การเก็บข้อมูลการผลิตอย่างน้อย 5 ปี					

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การร่วมมือเป็นอย่างดี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางนุจรี ภาณุมาศ
วัน เดือน ปีเกิด	24 สิงหาคม 2530
สถานที่เกิด	อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีชีวภาพทางการเกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พ.ศ. 2553
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

